

མདོ་སྐད་ལོ་རྒྱས་ཆེན་མོ་ལས་སྡེ་ཆོའི་
སྐོར་སྒྲུགས་བཅ་དང་བོ།

ཏོར་གཙང་འཇིགས་མེད་ཀྱིས་བཅུམས།

ཉེ་ས་བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་གིས་དཔར།

དཔར་སྐྱོན་གསལ་བཤད།

༡༡། ཁྱིཾ་རྟོ་ར་ཡ་གོང་ས་ཡ་སྐབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ནས་བཀའ་སློབ་ལམ་སྟོན་དང་
མཐུན་འགྱུར་གནང་བ་ལྟར་ཁྱིཾ་བྱུར་རྟོ་ར་གཙང་འཇིགས་མེད་ལགས་ནས་ལོང་དགའི་རིང་
འབད་པ་རྟོ་ར་མེད་བགྱིས་འབྲས་ད་ལམ་མདོ་སྐྱོད་ལོ་རྒྱུས་སྒྲུགས་བམ་དྲུག་ཏུ་གྱུར་པ་འདི་ག་
པོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་ནས་དཔར་སྐྱོན་བྱ་བྱང་བར་དགའ་བ་འཕེལ། ད་ལྟའི་པོད་ནང་
གི་དཀའ་ངལ་གཉན་འཕྲང་གི་གནས་ཚུལ་དང་པ་རོལ་པོས་བསམ་བཞིན་དུ་པོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་
འཁྱོག་བཤད་བྱེད་པའི་སྐབས་འདིར་དད་པ་དག་སྣང་དང་སྐྱུང་ལྟ་བུ་མ་ཡིན་པར་བཅོས་མིན་
དངོས་ཡོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་འགོད་དང་བྱུང་སྤེལ་བྱུང་བ་ཤིན་ཏུ་གལ་འགངས་ཆེ་བས་ཚུ་མ་
པ་པོས་ཀྱང་ཁ་ཕྱོགས་མ་ནོར་བ་དང་། ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་སྟངས་དེང་རབས་ཀྱི་ལེགས་
ཆ་དང་མཐུན་པ་སོགས་བྱུང་ཆོས་གཞུང་སྤོན་མང་དག་ཅིག་འདུག་པར་རྗེས་སུ་ཡི་རང་དང་
ལེགས་སེུ་ཞུ་བཅས་པོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་འགན་མིང་འཛིན་པ་སྟོ་མས་ལས་པ་རྟུག་དོར་
གྱིས་ ༢༠༠༩ ཕྱི་ཟླ་ ༡ པོའི་ཆོས་ ༡༠ ལ། །

© 2009 The Library of Tibetan Works & Archives
First Edition 2009

ALL RIGHTS RESERVED

No portion of this book may be reproduced or used
in any form, or by any means, without prior permis-
sion of the publisher.

ISBN: 978-81-86470-82-4

Published by the Library of Tibetan Works & Ar-
chives,
Dharamsala, H.P. and printed at ?

བོད་མི་མང་ལ།

Tibetans

ཕྱི་ཆུང་སྐོར་སྒྲིག་ས་འཇུག་དང་བོད་དཀར་ཆག

དཔེ་སྐྱོན་གསལ་བཤད།	3
ཐུགས་རྗེ་ལེགས་གསོལ་བོད་ཡིག	14
ལོ་རྒྱུས་བྱང་རིམ་རྩོད་བོད་ཡིག	22
ཐུགས་རྗེ་ལེགས་གསོལ་དབྱིན་ཡིག	38
ལོ་རྒྱུས་བྱང་རིམ་དབྱིན་ཡིག	43
ཚུལ་པ་བོ་མཆམས་སྟོར།	54
དང་པོ། རྒྱལ་རོང་རྒྱལ་ཁག་འཛོལ་བརྒྱད་སྟོན་སྒྲིག་ས།	1
དང་པོ། སྤྱི་ལོ་གནས་བབ།	1
གཉིས་པ། རྒྱལ་རོང་རྒྱལ་ཁག་གི་གནས་བབ།	20
གཅིག ཁྲོ་སྐྱབས་རྒྱལ་རབས།	20
གཉིས། རྒྱ་ཆེན་རྒྱལ་རབས།	25
གསུམ། རྒྱལ་ཁ་བཟང་གིས་སྤྱི་རྒྱལ་རབས།	30
བཞི། འོག་གཞི་རྒྱལ་རབས།	32
ལྔ། བཙན་ལྷ་རྒྱལ་རབས།	34
དྲུག དགེ་ཤིས་ཚ་རྒྱལ་རབས།	36

VIII

བདུན།	འགག་བྱུར་རྒྱལ་རབས།	39
བརྒྱད།	མུ་ཕྱི་རྒྱལ་རབས།	43
དགུ།	ལྷགས་ལ་རྒྱལ་རབས།	45
བརྩ།	སོ་མང་རྒྱལ་རབས།	51
བརྩ་གཅིག	རྩི་འགག་རྒྱལ་རབས།	53
བརྩ་གཉིས།	ཅོག་ཅོ་རྒྱལ་རབས།	57
བརྩ་གསུམ།	དམ་པ་རྒྱལ་རབས།	59
བརྩ་བཞི།	བྲག་སྟོང་རྒྱལ་རབས།	61
བཙོ་ལྷ།	ལམ་པ་རྒྱལ་རབས།	63
བརྩ་དྲུག	སྟོ་ལྷགས་རྒྱལ་རབས།	66
བརྩ་བདུན།	ཁྲི་པོ་རྒྱལ་རབས།	70
བཙོ་བརྒྱད།	ལིན་པིན་རྒྱལ་རབས།	73
གཉིས་པ།	ཕྱིས་ཀྱི་རྒྱལ་རོང་རྒྱལ་ཁག་གི་གནས་བབ།	77
གཅིག	ཅོག་ཅོ།	79
གཉིས།	རྩི་འགག།	82
གསུམ།	སོ་མང་།	86
བཞི།	ཁྲི་སྟུབས།	90
གསུམ་པ།	རྒྱལ་རོང་གི་དགོན་སྡེ་དང་མཁས་པ།	94
བཞི་བ།	རྒྱལ་རོང་གི་སྡེ་ཚོ་ཁག	102
གཅིག	འབར་ཁམས་རྫོང་གི་སྡེ་ཚོ།	102

གཉེས།	ཆུ་ཆེན་རྫོང་གི་སྡེ་ཚོ།	104
གསུམ།	བཅན་ལྷ་རྫོང་གི་སྡེ་ཚོ།	107
བཞི།	རྣམ་འཁེལ་རྫོང་གི་སྡེ་ཚོ།	109
ལ།	ཁོ་རྫོང་གི་སྡེ་ཚོ།	112
རྒྱལ།	ལུང་དགུ་རྫོང་གི་སྡེ་ཚོ།	114
བདུན།	ལིས་རྫོང་གི་སྡེ་ཚོ།	116
གསུམ་པ།	ཟུང་རྫོང་ཁོངས་ཀྱི་འོད་སྡེ།	119
དང་པོ།	སྤྱི་ལོ་གནས་བབ།	119
གཉེས་པ།	ཟུང་རྫོང་རྒྱུད་ཀྱི་དཔོན་སྡེ་ཁག	128
གསུམ་པ།	ཟུང་རྫོང་སྡེ་ཚོ་ཁག	137
མཛོད་སྒྲིག་འོ་རྒྱལ་ཆེན་མོ་ལས་རྩ་བ་སྟོན་སྒྲིག་འོག་ས།		141
དང་པོ།	སྤྱི་ལོ་གནས་བབ།	141
གཉེས་པ།	རྩ་བ་རྫོང་གི་སྡེ་ཚོ་ཁག	147
གཅིག	མ་བཟོན་ཤོག་བཅུ་གཉེས།	145
གཉེས།	དཔེ་ཆ་ལོ་སྤྱི་དབང་གྲུབ་སྒྲིག་སྡེ།	171
གསུམ།	མ་བཟོན་ཤོག་བཅུ་གཉེས་ཀྱི་སྤྱི་ལོ་འཛུགས།	174
བཞི།	མ་བཟོན་ཤོག་པའི་སྡེ་ཚོ།	177
ལ།	རྩ་བ་རྫོང་གི་སྡེ་ཚོ།	179
རྒྱལ།	རྩ་བ་རྫོང་གི་སྡེ་ཚོ།	206
མཛོད་དཔེ་ཤོག་པ་བཅུ་གཉེས་ཀྱི་སྟོན།		208

དང་པོ།	མཛོད་དགའི་སྡེ་ཚོ།	208
གཅིག	བྱམས་མེ།	215
གཉིས།	སྟོད་མ།	235
གསུམ།	བན་ཡུ།	239
བཞི།	ཨ་སྒྱེད།	241
ལྔ།	སོག་ཐང་གཉིས།	247
དྲུག	སྒྲིང་བ་སྟོད་སྒྲུང་བར་གསུམ།	268
བདུན།	བཞག་ལྗེ་མ།	275
བརྒྱད།	འཕོས།	294
དགུ།	སྒྲུང་ཚ།	295
བརྒྱ།	འཕྲིང་བ།	301
བརྒྱ་གཅིག	གཟའ་རུ།	312
བརྒྱ་གཉིས།	ཚོང་རུ།	315
བརྒྱ་གསུམ།	ཁ་གྲ།	319
བརྒྱ་བཞི།	ཚོས་རྗེ་སྒྲིང་བ།	319
ཐུ་ཡིག་རྒྱ་གསལ་བའི་མཛོད་དགའི་སྡེ་ཚོ།		321
ར་བྲལ་ལོ་རྒྱུས་སྒྲུ་གསལ་བའི་མཛོད་དགའི་སྡེ་ཚོ།		330
ཐེ་བོ་རྫོད་ཁོངས་ཀྱི་ཐོད་སྡེ་ཁག་གི་ལོ་རྒྱུས།		332
དང་པོ།	སྤྱིའི་གནས་བབ།	332
གཉིས་པ།	ཐེ་བོའི་དཔོན་སྡེ།	338

XII

མདོ་སྨྱད་ཡོ་རྒྱས་ཆེན་མོ་ལས་མགོ་ཡོག་ཁག་གསུམ།	485	
དང་པོ།	མགོ་ཡོག་སྤྱིའི་གནས་བབ།	485
གཉིས་པ།	མགོ་ཡོག་གི་དཔོན་རྒྱུད་ཁག	496
གཅིག	ཨ་སྐྱོང་འབུམ།	508
གཉིས།	ཨ་སྐྱོང་ཁང་ཆུ་ཆང་།	518
གསུམ།	དབང་ཆེན་འབུམ།	525
བཞི།	གཙང་བ་ཆང་།	534
ལ།	པ་ལྷ་འབུམ།	535
གསུམ་པ།	མགོ་ཡོག་གི་དཔོན་ལྷ།	539
མདོ་སྨྱད་ཡོ་རྒྱས་ལས་དབུ་ལྷ་གསེར་རྟ།	543	
དང་པོ།	སྤྱིའི་གནས་བབ།	543
གཉིས་པ།	གསེར་རྟའི་དབུ་ལྷ་གྱི་དཔོན་རབས།	547
གསུམ་པ།	གསེར་རྟའི་སྐྱོར་དཔྱད་ཐུང་།	558
བཞི་བ།	གསེར་རྟའི་དཔོན་ལྷ་ཁག	564
ལ་བ།	དགེ་ཅེ་ར་ཐལ་མའི་ཡོ་རྒྱས།	567
མདོ་སྨྱད་ཡོ་རྒྱས་ཆེན་མོ་ལས་འཛམ་ཐང་།	572	
དང་པོ།	སྤྱི་བཤད་མདོར་བསྟུན།	572
གཉིས་པ།	འཛམ་ཐང་གི་ཡོ་རྒྱས་འཕེལ་རིམ།	574
གསུམ་པ།	འཛམ་ཐང་གི་དཔོན་ལྷ།	577
བཞི་བ།	འཛམ་ཐང་གི་ལྷ་མོ།	579
ལ་བ།	རྩ་ལུ་ཡོ་རྒྱས་སུ་གསལ་བའི་འཛམ་ཐང་གི་ལྷ་མོ།	581

མདོ་སྨད་ཡོ་རྒྱས་ཆེན་མོ་ལས་དམར་ཐང་རྫོང་ཁོངས།	583
སྤྱི་བཤད་མདོར་བསྟུན།	583
དང་པོ། ལ་མཆོག་མཆན་ཉིད།	584
གཅིག ལ་མཆོག་གི་དགོན་སྡེ།	594
གཉིས། ལ་མཆོག་གི་དགོན་མ་ལག་དྲུག	604
གཉིས་པ། དབལ་གྱལ་ཆེ་བ།	606
གཅིག ཆེ་བའི་དཔོན་པོས་ཤེས་པའི་ཆེ་བ།	606
གཉིས། རྒྱ་ནག་གྲང་ཁུན་གྱིས་མཐོང་བའི་ཆེ་བ།	622
གསུམ། ཆེ་བའི་སྡེ་ཆོ་ཁག	625
གསུམ་པ། གྲང་ཐང་ལྷ་སྡེ་དམག་ཁར་མ།	627
བཞི་བ། ཐངས་དཀར་སྡོད་སྨད་བར་གསུམ།	630
ལྔ་བ། ར་བྱལ་ཡོ་རྒྱས་སྤྱ་གསལ་བའི་དམར་ཐང་སྡེ་ཆོ།	635
སྡེ་ཆོའི་སྐོར་སྐོར་གསལ་བཅ་དང་བོའི་དབྱེད་ཡིག་ལྷང་བྱངས།	636
ཡོ་རྒྱས་འབྲེལ་ཡོད་ཡིག་ཆ་ལྷ་སྡོག་བྱས་པ་ཁག་གི་རྩོག་བྱང་རགས་རིམ།	649

ཐུགས་རྗེ་ལེགས་གསོལ།

ཕྱན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་འཇུག་གི་ལས་གཞི་འདི་ལོ་ངོ་དགུའི་རིང་ལ་
བསྐྱབས་པ་ཞིག་ཡིན་སྟབས། སྤྱི་སྤྱོད་མང་བོ་ཞིག་ལ་རང་བཞིན་གྱིས་འབྲེལ་
ལས་སྣ་ཚོགས་བྱུང་ཡོད་ཅིང་། ལས་ཀ་འདིའི་ནང་རོགས་རམ་བྱས་ཆད་གྱི་
མཆན་དངོས་སུ་འགོད་དགོས་ན་ཏེ་ལས་མི་སྲིད་པ་ལྟ་བུ་ཡིན། དེས་ན་འདིར་
མཆན་འབོད་དངོས་སུ་བྱུང་མིན་ལ་མ་ལྟོས་པར་ཁོང་རྣམ་པའི་དོན་གྱི་བྱས་
རྗེས་དཔེ་དེབ་འདི་དག་ཏུ་ཚུད་ཡོད་པས་དགའ་བ་སྒྲོམ་འོས་པ་ཡིན།

ལས་ཀ་འདིའི་མགོ་མཇུག་བར་གསུམ་དུ་འགྲོ་སྐོང་ཕངས་མེད་སྟོལ་
མཁན་ནི་ཡཔོད་གངས་ཅན་པ་རྣམས་འཆོ་གནས་གྱི་སྟོག་ཤིང་ཡཔོད་ས་རྒྱལ་
དབང་མཆོག་ཡིན་ལ། ཁོང་གིས་ལས་གཞི་འདིའི་ཐོག་གོན་དངུལ་འབོར་ཆེན་
ཕངས་མེད་དུ་བསྐྱེད་བཞུགས་པ་ནི། ཕྱན་གྱི་ལོངས་སྤྱོད་གྱི་ཆེད་དུ་མ་ཡིན་པར་བོད་
གངས་ཅན་པ་ཡོངས་ལ་ལོ་རྒྱུས་གྱི་ལེགས་སྦྱོར་གསར་བ་ཞིག་འབུལ་བའི་
མཐུན་སྦྱར་བྱུང་བ་ཡིན་སྟབས། རང་ཅག་གིས་ཡསྐྱབས་མགོན་རྒྱལ་དབང་
མཆོག་ལ་བཀའ་དྲིན་རྗེས་བྲན་ལན་བརྒྱུ་ཞུ་དགོས་པ་ཡིན།

ལས་གཞི་འདིར་སྐྱ་ཡོད་ཐོག་ལས་རོགས་གནང་མཁན་དག་བྱུང་
རིམ་ངོ་སྟོན་དུ་གསལ་ཡོད་པས་འདིར་མཆན་འབོད་དངོས་སུ་བྱེད་མི་དགོས་

པ་བྱས་ཡོད། སྐྱེའབས་སྟན་དགེ་མཁྱེན་རབ་ལགས་དང་། སྟན་པ་དཀའ་
བརྩ་བ་ཆོས་ལོ་ཐར། ས་ར་ལོ་རྒྱས་དགེ་ཆན་བསོད་ནམས་རྒྱལ་མཆན་བཅས་
ཀྱིས་སྲི་ཀ་དང་གཅན་ཆའི་ལོ་རྒྱས་ཟིན་བྲིས་ལ་ཞུས་དག་བཏང་བ་དང་། ཤེས་
བྱ་ཀྱན་འདུས་ཚོམ་སྒྲིག་ཁང་གི་ལས་བྱེད་པ་སྐྱེའབས་གཡང་ཁོ་རྒྱལ་དང་། རྒྱ་
རིགས་ཐར། སྟན་དག་མཁན་གཟུངས་ཕུག་སྦྱིད་བཅས་ཀྱིས་མང་རའི་ལོ་
རྒྱས་ཟིན་བྲིས་ལ་ཞུས་དག་བཏང་བ།

འབྲས་སྒོ་མང་སྐྱེའབས་ཚོགས་རི་བསྟན་པ་ལགས་གཙོས་སྟོ་ཕྱགས་པོ་
ཉའི་རྒྱལ་ཆོགས་ཀྱི་ཆོགས་མི་སྐྱེའབས་ཉོང་པོ་བསྟན་འཛིན་ཐོགས་མེད་དང་།
ཨ་མཆོག་བཟོད་པ། སྲི་ཀ་མཁས་གྲུབ། སྐལ་བཟང་དོ་རྩེ། གསེར་རྟ་བ་རྩལ་
སྲིམས་བསྟན་འཛིན་བཅས་ཀྱིས་མ་ཟིན་ཁག་ལ་ཞུས་དག་གཏོང་རོགས་
གནང་བ། སྐྱེའབས་སྐལ་བཟང་བསྟན་པ་ལགས་དང་། གསེར་རྟ་བ་སྟོ་
བཟང་བསྟན་འཛིན་ནམ་གཉིས་ཀྱིས་སྒྲོ་དོ་གཅིག་ལྷག་གི་རིང་ལ་ཞུས་དག་
སོང་བ་ནམས་སྟོག་ཁྲད་དུ་བཟོས་བཅས་གནང་བ།

སྐྱེའབས་ཏོར་ཞི་བདེ་རྒྱ་མཆོ་ལགས་ཀྱིས་ཞུས་དག་སོགས་རོགས་
རམ་དུར་ཐག་གནང་བ་དང་། དགེ་བཤེས་ཤིས་ཚང་འཕྲིན་ལས་ལགས་དང་།
དགེ་བཤེས་ཅེ་ཁོག་པ་དཀོན་མཆོག་རྒྱ་མཆོ། རེབ་ཆ་བ་བཙོན་འགྲུས་རྒྱ་མཆོ།
དབལ་བན་ཆང་དཀོན་མཆོག་ཤ་ཉིས། དབལ་བན་ཆང་དཀོན་མཆོག་དཀྱིག་
ལོག་བསང་ཁོག་པ་དགེ་བཤེས་འཛིགས་མེད་བཅས་ཀྱིས་ཀྱང་མ་ཟིན་མང་
དག་ལ་ཞུས་དག་གཏོང་རོགས་གནང་བ།

ནོར་གླིང་ཞིབ་འཇུག་འགན་འཛིན་སྐྱེའབས་དོ་རྩེ་དབང་ཕུག་དང་།
ནོར་གླིང་སྟོལ་རྒྱན་རྒྱ་རྩལ་ཞིབ་འཇུག་པ་ལྷ་ཆབ་སྦྱིན་པ་གཉིས་ཀྱིས་མཆོ་སྟོན་
ཀྱི་སྟེ་ཆའི་ལོ་རྒྱས་ལ་ཞུས་དག་བཏང་བ། ཤེས་རིག་བྱང་བྱང་སྐྱེའབས་བཟླ་
ཤིས་དོན་གྲུབ་ཀྱིས་རྒྱལ་རོང་སོགས་ཀྱི་སྟེ་ཆའི་ལོ་རྒྱས་ལ་ཞུས་དག་ བོད་གཞུང་

ངེས་མེད་སྡེ་ཚན་གྱི་རྒྱ་ཆེ་ལས་འཕར་སྐྱུ་ཞབས་བཀྲ་ཤིས་རྒྱ་མཚོ་ལགས་
 དང་། རྟོན་སྤྱིང་མཐོ་སྤོང་སྤོང་དགེ་དང་ཉམས་ཞིབ་གཅིག་ལྟོགས་ཨ་འཇམ་
 དབྱངས་ཚུལ་སྤྲིམས་ནམ་གཉིས་ཀྱིས་ལོ་རྒྱུས་སྤྲེགས་བཅ་དང་བོ་ལ་ཞུས་དག་
 གནང་བ། སྐྱེ་སྤྱིང་རྒྱ་ཆེ་ར་བ་ཆེ་རྒྱལ་ལགས་ཀྱིས་དགོན་སྡེའི་ལོ་རྒྱུས་ལ་སྤྱི་
 དཔྱད་བཅ་སྤྲེག་གནང་བ། ལེགས་སྐྱུར་སྐྱུ་ཞབས་ཇོ་ལེབས་ཚོས་འཕེལ་
 ལགས་དང་། ཉམས་ཞིབ་པ་སྐྱུ་ཞབས་ར་དུ་ལ་ནམ་གཉིས་ཀྱིས་དགོན་སྡེའི་
 ལོ་རྒྱུས་ངེས་ཅན་ལ་ཞུས་དག རྟོན་སྤྱིང་མཐོ་སྤོང་ནམ་ཚུལ་སྤྲེག་པ་བསྟན་འཛིན་
 འཇམ་དབྱངས་ལགས། རྟོན་སྤྱིང་ཉམས་ཞིབ་པ་ཚོས་རྫོང་བསྟན་པ་ལགས།
 སྤྱི་ཚོགས་མེ་ལོང་ཚུལ་སྤྲེག་པ་ཨ་འཇིགས། རང་དབང་གི་ཚུལ་པ་བོ་གངས་
 དཀར་རྒྱལ་སྤྲེག་ལགས། མཛོད་དགེ་བ་དཀར་ཐབས་ཆེ་རིང་། བོད་མི་
 དམངས་སྤྱི་འབྲས་སྐྱུ་ཞབས་གསེར་རྟ་བ་ཚུལ་སྤྲིམས་འོད་ཟེར་ལགས་བཅས་
 ཀྱིས་ཞུས་དག་གི་རོགས་རམ་གནང་བ་བཅས་ལ་སྤྱིང་ཐག་པ་ནས་བཀའ་རིན་
 ཆེ་ཞུ་རྒྱུ་ཡིན།

བཀའ་འབྲེལ་བཞིན་སྐྱེ་སྤྱིང་ཡིག་ཚང་གི་སྐྱེ་རྩལ་སྤྲེག་ལགས་
 ཀྱིས་ལོ་རྩལ་གཅིག་རིང་ལོ་རྒྱུས་ཡོངས་རྫོགས་ལ་ཞུས་དག་གནང་སྤྲེག་གནང་
 བ་དང་། དེ་འབྲེལ་གྱི་དགོངས་འཆར་གལ་ཆེན་བཏོན་པ། སྐྱེ་རྩལ་སྤྲེག་
 ལགས་ཀྱིས་དབྱད་ཡིག་གལ་ཆེན་ཁག་ཅིག་འཆོལ་སྐྱུ་བ་གནང་བ། སྐྱེ་སྤྱིང་
 རྒྱ་ཟུར་སྤོང་བཟང་སྤྲེག་པ་ལགས་དང་། རྒྱ་ཆེ་བྲེ་སེང་ལགས་ཀྱིས་སྐྱེ་སྤྱིང་
 བབ་གྱི་མཐུན་འཇུག་གང་ལེགས་གནང་བ་བཅས་ལ་དམིགས་བསལ་གྱིས་
 ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ་རྒྱུ་ཡིན།

རྟོན་བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་སྐྱུ་ཞབས་སྤོང་བཟང་གསྤྲེག་ཚོས་པའི་
 བོད་ཡིག་སྡེ་ཚན་གྱི་ལས་བྱེད་ནམས་ཀྱིས་ལོ་མང་རིང་ལོ་རྒྱུས་དབྱད་གཞི་སྒྲ་
 མང་གཡར་འཆོལ་གནང་བ་དང་། སྤྲེག་རི་བོན་དགོན་གྱི་དཔེ་མཛོད། ཀེ་རི་

གྱེས་པ་གྲ་ཚང་གི་དཔེ་མཛོད་དང་། ས་ཏ་ར་དཔེ་མཛོད། རྣམ་ཐུལ་གྲ་ཚང་གི་དཔེ་མཛོད། མཚན་ཉིད་དཔེ་མཛོད་བཅས་ཀྱིས་དཔྱད་གཞི་མི་ཉུང་བ་གཡར་སྤྱོད་གནང་བ། ཨ་རིའི་གྲོས་ཚོགས་དཔེ་མཛོད་ཁང་བོད་ཡིག་སྡེ་ཚན་གྱི་འགན་འཛིན་སོཌ་ཟན་(Susan Manheit)ལགས་བཅས་ཀྱིས་རྒྱབ་སྐྱོར་གནང་བ་ལ་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ་བ་ཡིན།

འདིར་དམིགས་བསལ་གྱིས་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ་དགོས་པ་ཞིག་ནི། ཨ་རིའི་ཨོཌ་ཡོག་དུ་ཡོད་པའི་ལ་ཙེ་དཔེ་མཛོད་ཁང་ཡིན། ལ་ཙེ་དཔེ་མཛོད་ཁང་ནི་ཕན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་རྒྱ་ཆ་འཛོལ་ས་གཅིག་ཕུ་མ་ཡིན་པར། སྐད་ཆ་བཤད་རོགས་དང་། དཔེ་ཆ་འཛོལ་རོགས། ཉིན་གྲུང་བ་མ་མཉམ་དུ་བ་རོགས། ཐུགས་ཕེབས་མཁས་པ་ཁག་དང་འབྲེལ་འདྲིས་བྱེད་ས་བཅས་འོལ་ཁོལ་ལྷན་པའི་བྱིས་ཚང་གཅིག་ལྟ་བུར་ལོ་ངོ་དུ་མ་བསྐྱལ་ནས་ལོ་རྒྱུས་ལས་གཞི་འདིར་ཕན་ཐོགས་ཆེན་པོ་བྱུང་སྟབས། གོ་སྐབས་འདི་བརྒྱད་ནས་དཔེ་མཛོད་འགན་འཛིན་སྐྱེལ་བས་པར་འབྲུམ་ལགས་དང་། ཁི་ར་ལི་ཁི་ན་(Dy-Liacco, Kristina)ལགས། བདེ་སྐྱིད་ལགས་བཅས་ཀྱིས་སྤྱི་བར་གསུམ་དུ་ཕན་ལ་དཔེ་ཆ་གཡར་བ་དང་། རིན་མེད་ཐོག་པར་སློག་བརྒྱབ་པ། ར་དང་ཁོལ་སྤྲོས་པའི་མེད་དུ་སྤྲད་པ། ཕན་གྱི་ལས་ཀ་ལ་འཐུས་ཤོར་མི་འབྱུང་ཆེད་སྤྱ་གྲུ་དག་ལ་ཙེ་མོ་སྤྱོད་ཆོག་གི་མཐུན་ཁྲིན་སྦྱར་བ་སོགས་ལས་ཀ་འདིར་རྒྱབ་སྐྱོར་བྱུགས་ཆེན་གནང་བ་ལ་ཉྐྱེད་ཐག་པ་ནས་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ་བ་ཡིན།

སྤྱི་བར་སེམ་ལ་ངོ་ནང་མ་དགོན་དང་། ཤིང་བཟའ་སྒྲ་བྲང་དང་། བོད་མི་དམངས་སྤྱི་འཐུས་ཚོགས་གཙོ་སྐྱེལ་བས་སྤེལ་པ་ཆེ་རིང་ལགས། བདེ་སྐྱིད་བཀའ་སློན་འབྲོང་ཚུང་དངོས་གྲུབ་ལགས། སྤྱི་སྤྱོད་དུང་ཆེ་ཆེ་ར་བ་ཆེ་རྒྱུ་ལགས། ཐའེ་ཕན་སྤྱི་ཆ་བ་དོན་གཅོད་ལྷ་བ་ཆེ་རིང་། བདེ་སྐྱིད་ཉམས་ཞིབ་ཟུང་དུང་འཕགས་པ་ཆེ་རིང་ལགས། བོད་གཞུང་ངེས་མེད་སྡེ་ཚན་གྱི་ཟུང་

བྱང་བྱ་ཆུང་ལགས། ཨ་མཚོག་སྦྱིན་པ། རེ་མདོ་སང་གི་སོག་ཡུལ་དགའ་
ལྷན་དགོན་གྱི་དགེ་ཆན་རྩ་བ་བཙུན་འགྲུས། ཀེ་ཉི་ཤེས་པ་གྲ་ཚང་གི་སྒོ་བ་དགེ་
སོ་རུ་མའི་དར་རྒྱས། ཚེལ་གསུམ་ལོ་རྒྱུས་ཚུལ་སྒྲིག་པ་མགོ་ལོག་དམ་ཚུས་
དཔལ་བཟང་དང་མཁན་པོ་བསྟན་སྦྱང་ལགས། ཨ་རི་བ་རྩོ་རྩོ་ཆེ་བ་ཏན། སོག་
ཚང་ནི་ཆན། སོག་ཚང་ལེགས་བཤད་བཅས་ཀྱིས་དཔེ་དེབ་དང་དཔྱད་ཡིག་
མང་དག་གཡར་སྦྱོལ་གནང་བ་དང་། སྐྱེའབས་སྐྱེའབས་སྐྱེའབས་བཟང་ལགས་
ཀྱིས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དཔེ་དེབ་རིན་ཐང་ཅན་མང་དག་པངས་མེད་དུ་གནང་བ།
འབྲུག་རྩོལ་ལགས་ཀྱིས་བོད་ནང་དཔེ་དེབ་མི་ཉུང་བ་དང་པར་རིས་གང་འཚམ་
ཁྱེད་ཡོང་བ། ཤེས་རིག་ལས་བྱེད་ཆུང་ཆེ་རིང་ལགས་ཀྱིས་མི་དབང་རྟོགས་
བརྗོད་ལས་འབྲེལ་ཡོད་ཤོག་ལྟེ་དུ་མ་པར་བཤུས་འདོན་སྤྱོད་གནང་བ་བཅས་
སྦྱི་སྒྲེར་མང་བོས་ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་གཞིའི་རྒྱ་ཆ་མང་དག་གཡར་སྦྱོལ་དང་མཐུན་
འགྱུར་གནང་བ་ལ་སྙིང་ཐག་པ་ནས་སྤྲུགས་རྩོམ་ཆེ་ཆེ་ལྷན་སྦྱོར་གྱི་ཡིན།

བོད་ནང་གི་ཤོགས་པོ་དང་མཁས་པ་མི་ཉུང་བ་ཞིག་གིས་ལས་ཀ་
འདིར་རོགས་རམ་སྤྲོ་མེད་གནང་བ་ལ་ངེས་པར་སྤྲུགས་རྩོམ་ཆེ་ཆེ་ལྷན་སྦྱོར་གྱི་ཡིན་པ་
ཡིན་མོད། རྒྱ་གཞུང་གི་ལངས་སྤྱོད་སྤྲུགས་སྤྱོད་དགས་པའི་དབང་གིས་རེ་ཞིག་
ཁོང་ནམས་ཀྱི་མཚན་དངོས་སུ་འབོད་མི་དགོས་པ་བྱེད་རྒྱུ་ཡིན།

ལས་ཀ་འདིའི་བརྒྱུད་རིམ་ཁྱོད་མཐུན་འགྱུར་སྤྲུགས་སྤྱོད་གས་གནང་བ་
ཁག་ནི། སྒོ་མང་དཔེ་མདུན་ཁང་གིས་ལྷ་རྩེ་གཞིས་མ་ཟེན་རིང་སྤྱོད་གནས་
གོ་སྒྲིག་ཐོག་སྐམ་སྒོག་སོགས་ཀྱི་མཐུན་སྦྱོར་སྤྲུགས་སྤྱོད་ལྷན་པ་པར་
སྒོག་དང་མ་ཟེན་དཔར་སྤྲུག་སོགས་ལ་མཐུན་སྦྱོར་གོང་ན་མེད་པ་གནང་བ་
དང་། དཔེ་མདུན་འགན་འདོན་སྐྱེའབས་དགོན་མཚོག་རྒྱ་མཚོ་ལགས་ཀྱིས་
ཟས་སོང་ནར་གཏོང་གནང་བ། སྤྱོད་སྤྲུགས་པོ་ཉ་ཚུལ་སྒྲིག་ཁང་གིས་ལྷ་རྩེ་
གཞིས་ཀྱི་རིང་སྤྱོད་སྤྲུགས་སྤྱོད་གཞིས་རྒྱུན་གཡར་གནང་བ། སྤྱོད་སྤྲུགས་ལ་སྤྱོད་སྤྱོད་

སྤྱི་སྤྱོད་ཞབས་དག་དབང་རྒྱ་མཚོ་ལགས་ཀྱིས་སློབ་མྱོན་གྱི་གཞུང་གཞུང་གཞུང་བ།
 སེར་སྤྱོད་པ་སྤྱོད་ཞབས་སློབ་བཟང་སློབ་ལམ་ལགས་ཀྱིས་དཔེ་དེབ་ཀྱི་རྒྱབ་ཤ་རྩམ་
 འགོད་སོགས་མཐུན་འཇུག་དཔེ་མེད་གནང་བ་བཅས་ལ་བཀའ་དྲིན་ཆེ་ཞུ་
 བཞིན་ཡོད།

ཨ་རིའི་དཔེ་མཛོད་དུ་འགོ་རྒྱུར་སྤྱོད་ཀྱི་ཆེ་སློབ་བཟང་སློབ་པ་
 ལགས་ཀྱིས་འགོ་སྟོན་བཀའ་འཁྲུག་ལ་གནང་བ་དང་། སྤྱོད་ཞབས་ཆེ་བརྟན་
 དབང་ཕྱག་ལགས་ཀྱིས་མགོན་ཤོག་བཏང་བ། སྤྱོད་ཞབས་བོན་རྒྱལ་ལགས་ཀྱིས་
 ལྷ་རྩེ་གཉིས་ལྷག་གི་རིང་སྤྱོད་གནས་དང་ཟས་སྟོན་གཏོང་གནང་བ། སྤྱོད་
 ཞབས་དཔལ་ལྷན་རྒྱལ། རྩེ་རྩེ་ཆེ་བརྟན། སྤྱོད་ཞབས་བཟང་ཆོ་གཉིས།
 ལྷགས་མོ་འཛོ། ཆོ་རིང་དོན་གྲུབ། པལྗེ་རྩེ་ཆོང་བཅས་ཀྱིས་གང་ཅིར་མཐུན་
 འཇུག་གནང་བ་དང་། འཁྲུག་རྩེ་རྩེ་སྤྱོད་ལྷན་སྤྱོད་ལྷན་ལྷན་ལྷན་(Lisa Hochman)དང་།
 པལྗེ་ཆོས་སློབ་རྒྱལ་གཉིས་ཀྱིས་ལྷ་རྩེ་དུ་མའི་རིང་སྤྱོད་གནས་དང་ཟས་སྟོན་
 སོགས་མཐུན་འཇུག་སྤྱོད་ལྷན་དུ་གནང་ཁར། ཆོན་དབྱང་(Chunyang
 Monastery)དགོན་པར་ཡོད་པའི་སྤྱོད་ཞབས་ཞབས་རིམ་ལྷན་(Dr. Richard
 Guard)ལགས་ཀྱིས་མི་ལོ་ལྔ་བརྒྱ་ལྷག་གི་རིང་བསགས་པའི་དཔེ་མཛོད་རྩེ་
 མཚར་ཅན་རྩེ་སྤྱོད་གནང་བ་བཅས་ལ་སྤྱོད་ཐག་པ་ནས་ཐུགས་རྩེ་ཆེ་ཞུ་བ་
 ཡིན།

ནོར་བུ་འགན་འཛིན་རྒྱུ་ཡིག་ཉི་མ་འཛོལ་གས་དང་། ནོར་བུ་
 སློབ་མྱོན་བོད་ཡིག་རྩམ་འགོད་པ་དགོན་མཚོག་བཀྲ་ཤིས་ལགས་ནས་གཉིས་
 ཀྱིས་མཐུན་འཇུག་རོགས་རམ་གནང་བ། གཟུང་རུ་དར་རྒྱས་ལགས་ཀྱིས་ས་
 ཁྲ་ཁག་ལ་ལས་སློབ་གནང་བ། བསང་ཁོག་པ་འཇམ་དབྱངས་སྤྱོད་ལགས་
 ཀྱིས་ལྷ་རྩེ་དུ་མའི་རིང་སློབ་མྱོན་ཀམ་པུ་ཏར་གཞུང་བོ་གནང་བ་བཅས་ལ་
 ལྷག་བསམ་ཐོལ་མེད་ཀྱིས་བཀའ་དྲིན་ཆེ་ཞུ་བཞིན་ཡོད།

དཔེ་མངོན་འགན་འཛིན་ལོ་ཙཱ་བ་ཆེན་མོ་སྐུ་ཞབས་ལྷག་རྟོག་ལགས་
དང་། དཔེ་མངོན་དཔེ་དེབ་རྩས་འགོད་མཁས་པ་ཆེ་ནམ་ལགས་ནམ་གཉིས་
ཀྱིས་གྲུ་ཡངས་བསམ་ཤེས་ཀྱིས་རྒྱབ་སྐྱོར་གནང་བ་ལ་སྙིང་ཐག་པ་ནས་སྤྲུགས་
རྩི་ཞུ་བཞིན་ཡོད།

ལས་སྒོན་ཀྱིས་གཅིག་དུ་མ་སྤྲོད་པའི་ཤོགས་སྐུའི་ཞབས་ཞུ་བ་བཟུང་
འཕྲིན་ལས་ལགས་དང་། རོར་སྤྱིང་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་གཅིས་སྐྱོང་ཁང་གི་
འཛིན་སྐྱོང་ངེས་སྟོན་པ་སྒྲོལ་མ་སྐུ་བས་ནམ་གཉིས་ཀྱིས་ལྷ་ལོ་མང་བོའི་ཚོས་
གོས་གནས་མལ་གྱི་མ་སྤྲོད་འགྱུར་དཔེ་ལྷ་མེད་པ་གནང་བ་དང་། ལྷག་པར་
དུ་སྒྲོལ་མ་སྐུ་བས་ལགས་ཀྱིས་ལས་གཞི་འདི་མགོ་བཙུགས་པ་ནས་སྒྲིག་ཁྲད་
འཁྲུག་བཅས་སོགས་དུས་ནས་དུས་སུ་དཀའ་ལས་མང་བོ་བརྒྱབ་པ་ལ་གོ་
སྐབས་འདི་བརྒྱད་ནས་སྤྲུགས་རྩི་ཆེ་ཞུ་བ་ཡིན།

ཕྱི་མོ་ཉི་མ་ཆོས་སྒོན་ལགས་ཀྱིས་ལོ་ངོ་འདི་ཉིད་ཀྱི་རིང་ལ་ཁྱོད་ཆས་
འཁྲུད་བཤལ་དང་། སྤྱ་གྲུ་ཆོར་ལྷ་རྟོག་ཁ་ཟས་བཟོ་སྐྱོར་སོགས་སྐྱོང་ལ་མེད་
པར་གནང་བ་དང་། ལྷག་པར་དུ་སྤྲོད་ཀྱི་བཟུང་ལྷ་རྟོག་ལགས་ཀྱིས་
ལོ་མང་རིང་ངལ་བ་བྱུང་བས་དེ་ཀྱིས་ནང་མི་འཕོར་ཆེན་གྱི་ལྷ་གོས་འཆོལ་སྐྱབ་
དང་། སྤྱ་གྲུ་དག་གི་མདུན་ལམ་སྒོ་བ་སྐྱོང་དང་། འཕྲོད་བསྟེན་སོགས་ཁྱིམ་
ཆང་གི་བྱ་བ་ཡོད་ཆད་རང་ཉིད་གཅིག་སྤྲུས་ཁྲུང་དུ་བྱེད་ཏེ་ལས་གཞི་འདིར་
རྒྱབ་སྐྱོར་དང་སྒོས་བཏང་གཞན་འགྲན་མ་མཆིས་པ་གནང་བ་བཅས་ལ་སྙིང་
ཐག་པ་ནས་སྤྲུགས་རྩི་ཆེ་ཞུ་བ་ཡིན།

ཁ་ཤོ།

བཀྲ་ཤིས།

རྒྱུ་བཙུག་ལ་མེད་པ་སྤྱན་གྱི་གཟི། །
 ཁོ་བོའི་བསོད་ནམས་ཞིང་དུ་ཉེར་བྱས་པ། །
 ལམས་གསུམ་སྐྱེད་གྲས་འདུད་པའི་བྲང་སྒོང་ཆེ།
 ཁ་བ་རི་བའི་དཔལ་དུ་རྒྱལ་གྱུར་ཅིག །

མདོ་སྨད་ལོ་རྒྱུས་ཆེན་མོའི་བྱང་རིམ།

ཐོད་གངས་ཅན་པ་ནམས་འཆོ་གནས་ཀྱི་སྟོག་ཤིང་ཡགོང་ས་རྒྱལ་
དབང་ཐམས་ཅད་མཁུན་པ་བརྩ་བཞི་བ་ཆེན་པོ། འོན་ཀྱིསྨད་དུ་མཆན་ནས་
སྟོས་ཏེ་ཡར་བཙུན་ངག་དབང་སྟོ་བཟང་འཇམ་དཔལ་ཡེ་ཤེས་བསྟན་འཛིན་
རྒྱ་མཆོ་སྲིད་གསུམ་དབང་རྒྱུར་མཚུངས་པ་མེད་པའི་སྟེ་དཔལ་བཟང་པོ་
མཆོག་གི་ཞབས་ཀྱི་པ་སྟོ་ལ་སྟོ་གསུམ་གྱིས་པས་ཕྱག་འཆའ་ཞིང་རྒྱབས་སུ་
མཆིའོ།

སྟེ་ལོ་༡༧༧༧ ལོའི་ཟླ་༡༡ ཆོས་༡༡ ཉིན་ཡགོང་ས་རྒྱབས་མགོན་རྒྱལ་
དབང་མཆོག་གི་སྟེ་བྱང་དུ་མཇལ་བཅར་གྱི་སྐལ་བཟང་བྱང་ཞིང་། སྟེ་ལོ་
༡༧༧༩ ལོར་རྒྱབས་བཅོལ་དུ་སྟེ་བས་པ་ནས་བཟུང་རང་རྣམས་ལ་དཔགས་པའི་
གཞུང་དམངས་ལ་ཞབས་ཞུ་ཅི་རྒྱབ་ཀྱི་གནས་ཚུལ་རོབ་བསྟུས་དང་། རང་
རེའི་སྟེ་ཆོགས་ཁོད་ཀྱི་བདེན་དོན་བྱད་གསོད་བྱེད་མཁན་འགའ་ཞིག་གིས་
སུན་གཅེར་ཡང་ཡང་བྱས་པ་ལ་ཡིད་ཐང་ཆད་པས་རྒྱུན་བྱས་ཏེ་སྟེ་སྟོགས་ལ་
སྟོབ་སྟོང་གི་གོ་སྐབས་ཤིག་ཐབས་འཆོལ་ལ་རེ་བ་ཡོང་མདོག་ཤར་བ་བཅས་
ཀྱི་རྒྱ་མཆན་ལ་བཞེན་ནས་གཟིམ་རྒྱུང་མཇལ་ཁ་ཞུས་པ་ཡིན།

རང་གི་བསམ་ཚུལ་དང་འཆར་སློ་ནམས་སྒྲན་གསན་ཞུས་ཐུབ་
མཆམས་ཡེ་ཤོང་ས་སྐབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གིས་གསུངས་དོན། དེར་དྲུས་
རང་ཅིའི་སྤྱི་ཚོགས་ཁྲོད་དེ་ཕྱིན་ཅི་སྤྱོད་མཁན་མང་པོ་ཡོད་ཅིང་། སྤར་དང་
བསྐྱར་ན་དེ་ཕྱིན་ཅིའི་སྤྱི་གནས་ཆད་ཡག་པོ་ཡོད་མཁན་ཡང་མི་ཉུང་བ་ཞིག་
ཐོན་དང་ཐོན་བཞིན་ཡོད་ཅིང་། ར་ཆེ་ཉུང་ཕྱོགས་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཏུ་སོང་ནས་
དེ་ཕྱིན་ཅི་སྤྱོད་ས་པའི་དབང་དུ་བཏང་ཡང་། སློབ་དཔོན་ཆེན་མོ་(Professor)
)དང་། འབྲུམ་རམས་པ་(PhD)སོགས་ཀྱི་སློབ་ཐང་ནི་རག་ཁག་པོ་ཡིན། དེ་
བས་བྱེད་རང་ཐོད་ཡིག་ནི་ཡག་ཐག་ཆོད་རེད། རང་གི་རིག་གཞུང་དང་
འབྲེལ་བའི་ལས་ཀ་ཞིག་བྱེད་ཐུབ་པ་ཡིན་ན་སྤྱི་ཚོགས་ལ་ཕན་ཚོགས་ཆེ་བ་མ་
ཡིན་ནམ། ཞེས་བཀའ་ཕེབས།

ཕན་གྱིས་ཡིན་རྒྱ་ནི་དེ་འདྲ་ཡིན་ཀྱང་། སྤར་ཟམ་གདོང་རིན་པོ་ཆེར་
མངལ་བཅར་ཞིག་གི་སྐབས་སྤྱི་འཐུས་རྒྱ་ལས་ནས་དཔོངས་པ་ཞུས་དེ་ཐོད་
ཀྱི་རིག་གཞུང་ཞིབ་འཇུག་གི་ལས་ཀ་ཞིག་བྱེད་འདོད་ཡོད་ཚུལ་ཞུས་སྐབས།
བྱེད་རང་གི་བསམ་ཚུལ་ཡག་པོ་རེད་དེ། ཐོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་ལ་ཞིབ་འཇུག་
བྱས་ནས་སྒྲོ་བོས་སྤྱོད་རྒྱ་རེད་དམ། ཞེས་གསུངས་ཚུལ་དང་། གསུང་
བབ་དེར་བདེན་པ་ཡོད་པའི་གནས་ཚུལ་ནམས་ཞུས་སྐབས།

ཡེ་ཤོང་ས་སྐབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གིས། བྱེད་ཐོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ལ་
དོ་སྣང་ག་འདྲ་ཡོད། གསུངས། ཕན་གྱིས་སྤར་ཐོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཡིག་ཆ་གང་
འཆམ་ལྷ་སྟོག་བྱེད་ཚུང་བ་ལས་དམིགས་བསལ་གྱིས་དོ་སྣང་མེད་ཚུལ་ཞུས་
པ་ཡིན།

ལོ་ན་མདོ་སྤྱད་ལོ་རྒྱུས་ལ་ཞིབ་འཇུག་ཅིག་བྱེད་ཐུབ་ན་ག་འདྲ་འདྲུག་
ཅེས་བཀའ་འདྲི་ཕེབས་པར། སྤྱི་ལོ་༡༩༩༩ ལོར་སྤན་ཅིས་མཐོ་སློབ་རིག་དགོ་

ཡིན་སྐབས་ནས་དེ་འདྲི་བསམ་སྒོ་འཁོར་མྱོང་ཡང་། མདོ་སྨད་ལོ་རྒྱུས་འབྲི་
 རྒྱ་དེ་དང་དུས་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་རབས་ལོ་རྒྱུས་སུ་གྲགས་པ་སྟེ། གཉའ་ཁྲི་ནས་དར་
 མ་ལུ་དུམ་བཅན་གྱི་བར་དང་། ས་སྐྱ། བག་བྱ། རིན་སྤངས་པ། གཞུང་ས་
 དགའ་ལྷན་པོ་བྲང་བཅས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་མི་སྣ་གཙོ་བྱས་དུ་མའི་གནས་བབ་གང་
 འཚམ་བྲིས་པ་ལ་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་སུ་འབོད་པ་ལྟ་བུའི་འབྲི་སྐབས་བདེ་བོ་མེད་
 ཅིང་། རྒྱ་བོད་དབྱིན་གསུམ་ལ་བྱང་ཞིང་། ས་གནས་ཡུལ་ལྗང་མང་བོ་ལ་རྒྱུས་
 མང་འཕེལ་པོ་ཡོད་མཁན་ཞིག་མིན་ན། མདོ་སྨད་ལོ་རྒྱུས་འབྲི་རྒྱ་ཏུ་ཅང་ཁག་
 པོ་ཡིན་པའི་རྒྱ་མཚན་ཡར་ལྷོ་བྱས་སྐབས། དེར་དྲུས་རྒྱ་ཡིག་དང་དབྱིན་ཁྱི་
 བེས་ཨའཛན་གྱི་ཨི་རག་ཁག་པོ་ཨིན། འགྲོ་སྐོང་ལ་སེམས་བྲལ་ཨི་དགོས། ཨདོ་
 སྨད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དགོས་པ་ཏུ་ཅང་གལ་ཆེན་རེད། དེས་ན་བྱིད་ཀྱི་ཉི་མ་གསུམ་
 ལ་བསམ་སྒོ་བྱུང་ནས་ཡིག་ཆ་ལ་ལན་སྤུལ་ཞོགས། ཞེས་བཅུ་གཟིགས་
 དང་ཐུགས་རེ་ཆེན་པོ་གནང་བ་ལ་དགའ་ཚོར་ཤིན་ཏུ་ཆེན་པོ་སྟེས་ནའང་། ཟླ་
 དེའི་ཆེས་ཀྱི་ ཅམ་ལ་ཨ་རིར་འགྲོ་གཏན་ཁེལ་ཡོད་སྐབས་བྱེད་སྤངས་མ་ཤེས་
 པ་ལྟ་བུ་བྱུང་ནས། མི་ཁག་ཉམས་མྱོང་ཅན་དུ་མར་དེའི་སྒྲོར་གྲོལ་མོལ་ཞུས་
 སྐབས། དེར་སང་བོད་ཀྱི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་སྣ་ཆོགས་ཀྱི་མིང་གིས་བཏགས་
 པའི་ཆོགས་པ་ཏུ་ཅང་མང་བོ་བཙུགས་དང་འདྲུགས་བཞིན་ཡོད་པ་དག་ལ་
 བཀའ་མངགས་དང་ཐུགས་རེ་འདི་ལྟར་མ་གནང་བར། བྱིད་རང་ལ་ཐུགས་
 རེ་གནང་བ་རང་གི་བསོད་ནམས་རེད། འདི་ལ་བསམ་སྒོ་གཏོང་རྒྱ་ཅི་ཡང་
 ཡོད་པ་མ་རེད། བསྐྱབ་རྒྱུ་བྱེད་དགོས་པ་རེད་ཅེས་ཁོང་ནམས་མགྱིན་
 དབྱངས་གཅིག་གྱུར་ལྟ་བུས་བཤད་པ་བཅས་ལ་བརྟེན་གནས་སྐབས་ཨ་རིར་
 འགྲོ་རྒྱ་བྱིར་འཐེན་གྱིས་ལས་གཞི་འདི་བསྐྱབ་རྒྱུའི་སེམས་ཐག་བཅད་དེ་ཡིག་
 ཆང་ལ་དེ་ལུགས་སྟན་གསན་ཞུས་པ་ཡིན།

དེ་ནས་ཡང་བསྐྱར་གཟིམ་ཆུང་མངལ་བཅར་གྱི་གོ་སྐབས་ནས་ལོ་
 རྒྱུ་ལས་གཞི་འདི་ལྟར་ལ་ལམ་སྟོན་གནང་བ་ནི། བྱིད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་
 འབྱུག་གི་ལས་གཞི་འདི་སྐབས་བཙུག་པོ་དེ་གཞུང་དང་འབྲེལ་བ་ཡིན་པ། དེ་
 མིན་གྱི་ཚོགས་སྡེ་དང་ཚོས་རྒྱུད་བྱི་བྱུག་པ་གང་དང་ཡང་འབྲེལ་བ་ཡིན། འདི་
 ནི་ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་འབྱུག་པ་ཞིག་གིས་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་ལ་ཞིབ་འབྱུག་བྱས་པའི་གྲུབ་
 གྲུབ་ཡིག་ལས་དྲུག་པ་རྒྱ་དེ་ཡིན། བྱིད་ཀྱིས་བཀོལ་སྤྱོད་བྱེད་པའི་ཡི་གེ་ནི་
 བོད་ཡིག་ལ། བརྗོད་བྱ་གཙོ་བོ་ཡུལ་མདོ་སྤྱད་ཀྱི་བྱུང་འཕེལ་གནས་གསུམ་
 ཇི་བཞིན་འདི་རྒྱ་དེ་ཡིན་ཡོད། ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་འབྱུག་བྱེད་སྐབས་ཀྱི་ཐབས་ལམ་
 ནི་བྱི་རྒྱལ་གྱི་རིག་གཞུང་ཞིབ་འབྱུག་པ་དག་གིས་ཞིབ་འབྱུག་བྱེད་སྐབས་ཀྱི་
 ཐབས་ལམ་བཟོ་སྤྱོད་གཏོང་བྱུང་ན་ཡག་གོས་ཟེད། ཅས་ལས་དོན་བྱེད་སྟེགས་
 ལ་ཆེས་རང་དབང་དང་གྲུ་ཡངས་ཀྱི་སྒོ་མོ་ཕྱེ་སྟེ་ལམ་སྟོན་གསལ་པེ་བས་
 མཛད་སྟབས་ལས་ཀ་འདི་བསྐྱབ་རྒྱུར་སྤུང་བས་སྟོབ་སྤུང་ཆེན་པོ་བྱངས།

ཐོག་མར་ལོ་ངོ་གསུམ་གྱི་ལས་འཆར་རགས་རིམ་བཅོས་ཤིང་། ཐོག་ས་
 མ་ཆུའི་འཇམ་དབྱངས་དང་། ཆོ་བརྟན་རྒྱལ་གཞིས་ལས་རོགས་སུ་བཅལ་ཏེ་
 ལས་མགོ་བཙུགས་ཀྱང་། རང་ཉིད་ལོ་རྒྱུས་རིག་པའི་གཞུང་ལུགས་ལ་རྒྱུས་
 ཟུང་ཞན་སྟབས། ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་སྒྲིམ་གཞི་རི་ལྟར་བསྐྱང་དགོས་པའི་སྤྱི་ཁོག་མ་
 ཤར་བར་ཁྱོད་བརྒྱད་ཅུ་ལ་ལས་ཀ་གནད་དུ་སྒྲིན་པ་ཞིག་བྱེད་མ་ཐུབ། ལས་
 རོགས་གཞིས་ཀྱང་ལོ་རྒྱུས་ལ་དམིགས་བསལ་སྟོབ་སྟོང་གནད་ཟུང་མེད་པས་
 ཁོང་གཞིས་ཀར་ལས་བགོས་རི་ལྟར་བྱེད་རྒྱུ་འདས་སྟེ་བོ་ཞིག་མ་བྱུང་། གང་
 ལྟར་ལས་ཀ་བྱེད་ཞོར་དང་། ཉམས་ཟུང་གསོག་ཞོར་ལ་ཁོ་བོས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་སྤྱི་
 སྒྲིམ་བཅོ་འཆར་དང་། འཇམ་དབྱངས་ཀྱིས་དུས་དེ་བ་སོགས་འབྲེལ་ཡོད་ཡིག་
 ཆ་ཁག་ཐོ་འགོད་དང་འཆོལ་སྟུང་། ཆོ་བརྟན་རྒྱལ་གྱིས་འབྲེལ་ཡོད་རྒྱལ་གྱི་

ལག་ཅིག་བོད་བསྐྱར་བྱ་བ་ལས་བཞོས་བརྒྱུ་ལྟོ་གོམ་བཞོད་ཀྱི་མགོ་
བརྒྱུ་ལས་པ་ཡིན།

བར་སྐབས་ཀྱི་ཁྱེན་དུ་མ་ལ་བཞེན་ནས་ཀྱན་ཐར་དོན་གྱུ་ལགས་
ཀྱང་ལས་རོགས་སུ་སྒྲངས་ཏེ། ཁོང་གིས་ལྷོ་བུ་ཅམ་གྱི་རིང་ལ་འབྲེལ་ཡོད་
ཀྱི་ཡིག་གི་ཀྱི་ཆ་དུ་མ་བོད་སྐྱར་གྱི་ལས་ཀ་བསྐྱབས།

དེ་ནས་ལས་ཀའི་དགོས་དབང་གིས་ལྷ་ཆབ་སྐྱེན་པ་ལགས་ལས་
རོགས་སུ་སྒྲངས་ཏེ་ལོ་ངོ་གཅིག་ལྷག་གི་རིང་མདོ་སྒྲུང་གྱི་རི་རྒྱ་སོགས་ཐོ་འགོད་
བྱེད་དུ་བརྒྱུ་པ་ཡིན། རིམ་བཞིན་སངས་རྒྱུ་ལྟོ་གོམ་ཐོ་འགོད་
ཆ་ལག་དུ་མ་བོད་སྐྱར་བྱེད་དུ་བརྒྱུ་པ་དང་། ཨ་འཁོར་བཞོད་པ་ལགས་ལ་
མགོ་ལོག་དང་རྩ་བའི་དགོན་སྡེ་ལོ་རྒྱུ་ལྟོ་གོམ་ཐོ་འགོད་དབང་ཀྱི་
དཀའ་ཐུབ་ཆེ་རིང་ལ་ལགས་ལ་རྒྱལ་རོང་གི་ལོ་རྒྱུ་སོགས་འབྲེལ་ཡོད་ཡིག་
ཆ་དམ་དུ་མ་མང་བོ་བོད་སྐྱར་གྱི་ལས་ཀ་སྒྲུང་པ་ཡིན།

སྤྱི་ལོ་༡༠༠༩ ལོའི་ལོ་མཇུག་ཅམ་ལ་སྤེལ་སྐབས་སྤར་གྱི་ལས་འཆར་
ལ་འགྱུར་བ་སྐབས་ཆེན་ཞིག་ཐེབས་པ་ནི། ཐོག་མའི་ཆར་ལོ་ངོ་གསུམ་གྱི་ནང་
མདོ་སྒྲུང་ལོ་རྒྱུ་ཡོངས་རྫོགས་སྤེལ་བམ་སྟོད་སྒྲུང་གཉིས་སམ། ཡང་ན་
སྟོད་སྒྲུང་བར་གསུམ་དུ་བསྐྱུ་ཐུབ་པར་བྱ་བྱའི་འཆར་གཞི་དེར་འགྱུར་བ་བྱང་
ནས། སྤེལ་བམ་དུག་ཅམ་བཞོ་བྱའི་ལས་འཆར་གསར་བ་བཞོས་ཏེ་སྟོན་
གསན་ཞུས་པ་ཡིན། འདི་ནི་ལོ་ངོ་དུ་མའི་རིང་ལོ་རྒྱུ་ཞིབ་འདུག་ལ་དངོས་
སུ་ཞུགས་པའི་ཉམས་ཚུང་གིས་བསྒྲངས་པའི་སྤྱི་སྟོན་རང་ཆས་པ་ཞིག་ཀྱང་
ཡིན་སྟེ།

རྒྱ་མཚན་དེའི་དབང་གིས་ཚོམ་པ་བོ་སྐྱ་ཆང་སྟོ་བཟང་ཡེ་ཤེས་ལགས་
དང་བཀའ་མོལ་བྱང་བ་བཞིན་ཁོང་གིས་སྤེལ་བཞོད་ཐོག་མདོ་སྒྲུང་ཆོས་འབྱུང་

སོགས་འབྲེལ་ཡོད་ཡིག་ཆ་ཁག་ཏུ་གསལ་བའི་མདོ་སྨད་ཀྱི་དགོན་སྡེ་ཡངས་
 རྫོགས་དང་། སྤྱི་ལོ་དགེ་བཤེས་མཁས་པ་ཁག་ ལོ་རྒྱུས་མི་སྣ་གྲགས་ཅན་
 ཁག་གི་མཛད་ནུས་མདོར་བསྡུས་ཐོ་འགོད་བྱེད་དུ་བཅུག་པ་ཡིན། སྤྱི་ལོ་
 ༡༠༠༩ ལོའི་ལོ་མགོ་ནས་སྤྱི་ལོ་ཡིག་ཆ་འཕྲོ་གསལ་བཅུད་སྤྱི་ཆ་ཆོ་སྲོ་
 བཟང་ཡེ་ཤེས་དང་། མདའ་ཆན་པ་ཆོ་རིང་དོན་གྲུབ་གཉིས་ལས་རོགས་སུ་
 སྐད་སྟེ། ལྷ་མོ་ལས་ཀ་དེ་བསྐྱར་བསྟོན་བྱེད་དུ་བཅུག་པ་ཡིན། ཁོང་ནུས་
 གཉིས་ཀྱིས་ལོ་ངོ་གཅིག་ལྷག་གི་རིང་འབད་བཅོན་བྱས་པས་གྲུབ་འབྲས་མི་
 དམན་པ་བྱུང་ཡང་། ལས་མཐུག་ཆ་ཆང་མ་གྲུབ་གོང་ཤིན་ཏུ་གཅིས་པའི་
 གོགས་སྡོ་བཟང་ཡེ་ཤེས་ཁོང་འཕྲོད་བསྟེན་སྤང་མེད་འཐུས་ཤོར་ལ་བརྟེན་
 ནས་འདས་གོངས་སུ་བྱིན། ཁོང་སྡོ་བྱར་འདས་གོངས་སུ་བྱིན་པ་དེ་ཕན་གྱི་
 ལོ་རྒྱུས་ཚོམ་སྐྱིག་གི་གོད་ཆག་ཙམ་མ་ཡིན་པར། རང་ཅག་བོད་ཀྱི་ཤེས་ལུན་
 གོགས་པོ་དག་ལ་སྡོ་ངོར་ཤོང་དཀའ་བའི་གོད་ཆག་ཕོག་པ་ཞིག་ཀྱང་ཡིན།

གང་ལྟར་འདས་པའི་ལོ་ངོ་དགུ་མ་ཟེན་ཙམ་གྱི་རིང་བྱིས་ཆང་འཁོར་
 བ་དང་། བཟའ་ལྷའི་ལས་རོགས། དུ་གྲུ་དག་གི་སློབ་སྦྱོང་སོགས་ཐད་དེ་རྒྱུ་
 སྐྱར་གྱིས་ལས་ཀ་འདི་ཁོ་ནའི་དོན་དུ་སློབ་བཏང་དུར་ཐག་བྱས་པའི་རྒྱ་ཆོགས་
 གངས་ཆང་ལ་བརྟེན་ནས། དེ་རིང་སྤྱན་མེད་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་སྟེགས་བཅའ་འདི་
 དུག་པོ་འདིག་ཉེན་འདིའི་སྤྱི་རྩིས་སུ་འཛོག་སྟུབ་པ་བྱུང་བའི་དཀའ་སློ་ནི་སྟོ་
 བརྗོད་ཀྱི་ལམ་ནས་མཆོན་སྟུབ་པ་ཞིག་མིན།

སྟེགས་བཅའ་དུག་ལས་དང་བོ་ནི་མདོ་སྨད་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་གཞུང་ཤིང་ཨ་
 མ་ལྷ་བུ་ཡིན་ལ། འདི་ལ་གཞུང་དངོས་གཞི་ཤོག་ངོས་༥༠ ལྷག་ཡོད་ཅིང་།
 བོད་ཀྱི་ཡུལ་འདིར་འགོ་བ་མི་བྱུང་བ་ནས་སྤྱི་ལོ་༡༧༥༩ བར་གྱི་རྒྱལ་རབས་
 རེ་རེ་དང་། སྤྱི་གཞུང་རེ་རེའི་སྐབས་ཀྱི་བོད་སྤྱིའི་གནས་བབ་དང་། སྐབས་

དེ་དག་ཏུ་མ་དོ་སྒྲུབ་ཀྱི་གནས་བབ་རིམ་འདྲ་ཡིན་པ་མོགས་གཤམ་པའི་རྗེས་སུ་
མ་འབྲངས་ཤིང་། བྲ་སྐྱལ་དང་། ས་གནས་དཔོན་རིགས། དེ་མིན་གྱི་ཡུལ་
གཞན་པོ་དག་གིས་ཅི་ཟེར་ལའང་འདིགས་སྤང་དེ་ཅམ་མ་བྱས་པར་སྐྱབས་
མགོན་རྒྱལ་དབང་མཆོག་གི་ལམ་སྟོན་ལྟར་རང་དབང་གི་རྣམ་དཔྱད་པེད་
སྟོད་གཏོང་བྱ་བ་ཐབས་ལ་འབད་བཅོལ་བྱས་པ་ཡིན་ཀྱང་། ད་དྲིང་དོན་
གནད་རེ་འགའི་ཐད་ཆེས་རང་དབང་གི་བསམ་ཚུལ་ཡོངས་རྫོགས་འབྲི་རྒྱའི་
ཚོ་སྟོབས་མ་འདང་ས་དུ་མ་ཡོད།

སྒྲེགས་བཅ་གནིས་པ་ནི། རྩོུལ་མོ་ཆ་བ་རྩེ་ནས། ར་བ་སྟོད་སྟོད།
མརྩོད་དགོལ་པ་བརྩུ་གནིས། མགོ་ལོག་ཁག་གསུམ། དབལ་བྱལ་གསེར་
ན། དབལ་བྱལ་མེ་བ། ཟངས་དཀར་ཁག་གསུམ། ཟུང་ཁྱ། འབྲུག་ཁྱ། ཙོ་
ལོ། པ་ཙོ། ཐེ་ཤོ། སྒྲེགས་ཕྱོགས་གཅིག་དུ་བསྟོམས་ཏེ་སྒྲེགས་བཅ་གཅིག་བཟོས་
པ་ལ་ཤོག་ངོས་༤༩༠ ལྷག་ཡོད།

སྒྲེགས་པམ་གསུམ་པ་ནི། ད་ལྟའི་བྲང་བསང་ཚུ་རྫོང་ཁོངས་ཀྱི་ཡུལ་
སྡེ་ཁག་དང་། ལུ་ཚུ་རྫོང་། མ་ཚུ་རྫོང་། མོག་པོ་ཡུལ་གན་རྫོང་བཅས་ཀྱི་མངའ་
ཁོངས་སུ་ཡོད་པའི་སྡེ་ཚོ་དག་གི་ལོ་རྒྱུས་ཡིན་ལ། དེ་དག་ཡོངས་རྫོགས་
བརྒྱུ་མས་པས་ཤོག་རྩ་༤༩༠ ལྟ་ཡོད།

སྒྲེགས་བཅ་བཞི་བ་ནི། རེབ་གོང་ནས་བཟུང་མཆོ་སྒྲོན་ཞིང་ཆེན་
 མངའ་ཁོངས་ཀྱི་བོད་སྡེ་ཁག་དང་། དཔལ་རིས་བཅས་ཀྱི་བོད་སྡེ་ཁག་གི་ལོ་
 རྒྱས་ཡིན་ལ། དེ་དག་བསྐྱམས་པས་ཤོག་ངོས་༤༩༠ ལྷག་ཡོད། སྒྲེགས་བཅ་
 འདི་གསུམ་ནི། བདོ་སྐྱད་ཀྱི་ས་གནས་ལོ་རྒྱུས་སམ་ཡུལ་ལུང་བྱེ་བྲག་པ་དག་
 གི་ལོ་རྒྱུས་ཡིན་ལ། འདི་དག་ཏུ་ལྟོ་རྒྱལ་རོང་ནས་བྱང་མཆོ་སྒྲོན་དང་། ཤར་
 ཀ་རྒྱ་ནས་རྒྱབ་མགོ་ལོག་གི་བར་ཀྱི་རྫོང་ཁག་༥༩ དང་། དེ་དག་ཏུ་མ་ཚུངས་

པའི་ས་ཁུལ་དུ་མ་བཅས་སུ་གནས་སྡོད་བྱེད་པའི་སྡེ་ཆོ་ནམས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་
འབྲི་བྱས་པའི་ཁུལ་ཡིན་ཀྱང་། ས་ཆ་འགའ་ཞིག་གི་ལོ་རྒྱུས་ཚན་ལག་སོན་
མ་བྱུང་ཁར། འབྲེལ་ཡོད་ལ་འདྲི་ཉིག་བྱེད་སའང་མ་རག་པས་སྟོང་ལུས་སུ་
ཁྱུར་པའང་དུ་མ་བྱུང་སོང་བས། དུལ་དེ་བ་ནམས་ལ་བཟོད་གསོལ་ཞུ་རྒྱུ་ལས་
ཐབས་ལམ་གཞན་མ་རྟོན།

སྒྲིགས་བཅུ་ལྔ་བ་ནི། མདོ་སྨད་ཀྱི་ལྗོངས་སུ་ཆོས་རྒྱུད་ཆེན་པོ་བཞི་
དང་། གཡུང་རྒྱུང་བོན་བཅས་ཀྱི་དགོན་སྡེ་དང་། རི་ཁྲོད། སྒྲགས་ཁང་སོགས་
ལག་དྲུག་རྒྱུད་ཕྱོགས་བསྒྲིགས་བྱས་ཡོད་ཅིང་། འདི་ལ་གཞུང་དངོས་གཞི་
ཤོག་ངོས་༤༩༠ ལྷག་ཡོད། འདིའི་ནང་དུ་དགོན་སྡེ་དེ་དག་གི་བཏབ་ལོ་དང་།
འདེབས་མཁན། བཏབ་ཡུལ། ཆོས་རྒྱུད་བཅས་གང་ངེས་གསལ་འབྲི་དང་།
བྱུར་བཅོལ་གྱི་ལམ་ནས་དགོན་སྡེ་དེ་དང་འབྲེལ་བའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་གནད་དོན་
གལ་ཆེན་ཁག་ཏུ་ཅང་མདོར་བསྡུས་སུ་བྲིས་ཡོད་པས་ལྷ་སྟོན་བྱེད་མཁན་
ནམས་ལ་སུན་སྨད་མི་སྒྲིམ་པ་དང་། ལོ་ཆོགས་སོགས་འཕལ་དུ་སློང་ས་འབྱུང་
ཐུབ་པའི་པན་འབྲས་མི་དམན་པ་ཡོད་པ་ཡིན། འོན་ཀྱང་སྨར་ཡོད་ཡིག་ཆ་
ཁག་དྲུ་ལོ་ཆོགས་གཏན་ནས་མི་གསལ་བ་མང་བ་སོགས་ཀྱི་དབང་གིས་ཅད་
དེ་འབྲས་སྟོ་ཆང་བ་ཞིག་འབྱུང་ཐབས་མ་རྟོན་པ་དང་། དུས་ཚོད་ཀྱི་དབང་
གིས་སློ་འདོད་ཤིན་ཏུ་ཆོམས་པའི་ཞིབ་འཇུག་ཏུ་ཅང་གནད་སློན་བྱ་མ་ཐུབ་
པས་ནོར་འཕྱུག་གི་སྟོན་ཡང་འབྱུང་གིན་པ་བཅས་ནི་སྒྲིགས་བཅུ་འདིའི་ཞན་
ཆ་ཞིག་ཏུ་འང་ཅིས་ཆོག་པ་ཡིན།

སྒྲིགས་བཅུ་དྲུག་པ་ནི། དུལ་མདོ་སྨད་ཀྱི་ལྗོངས་སུ་བྱོན་པའི་མཁས་
གྲུབ་སྒྲིམ་ཆེན་ཁག་གི་མངོན་ནམ་ལག་དྲུ་གང་རྒྱུད་ལས། ལོ་རྒྱུས་མི་སྣ་དེ་དག་
གི་འཁྲུངས་ལོ་སྤྱི་ལྷ་རྒྱུ་བསྒྲིགས་ཡོད་ཅིང་། ཁོང་ནམས་ཀྱི་མཆན་དང་།

འབྲུངས་ཡུལ། འབྲུངས་ལོ། འདས་ལོ། ཆོས་རྒྱུད་བཅས་ལག་ཏུ་གང་ཆུད་
གསལ་འགོད་བྱས་ཡོད་ཅིང་། ཟུར་བརྗོད་ཀྱི་ལམ་ནས་ཁོང་ནམས་ཀྱི་མཛད་
ནམ་མཛོད་རབ་སྒྱུས་རེ་བཀོད་ཡོད་པས་ལེགས་ཆ་མི་དམན་པ་ཡོད་ཀྱང་།
འབྲུངས་འདས་ལོ་ཆོགས་གཏན་ནས་མི་རྟོག་མཁན་དང་། འབྲུངས་ཡུལ་མི་
རྟོག་པ། མཆན་ཅན་ལས་མཛད་ནམ་མི་རྟོག་པའང་མང་དག་བྱུང་སོང་བས་
ཕྱིས་འབྲུང་ལོ་རྒྱུས་ལ་ཞིབ་འདུག་ཞིབ་པ་ལྟར་ཐུབ་མཁན་དག་གིས་ཁ་སྐོང་
བྱ་རིགས། འདི་ལ་གཞུང་དངོས་གཞི་ཤོག་ངོས་༥༡༩ ཡོད།

ད་དུང་ལོ་རྒྱུས་ཚོམ་སྐྱོག་གི་ཞོར་ལ་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་མིང་ཆོག་ནམས་
བསགས་ནས་ཆོག་མཛོད་ཅིག་བསྐྱོག་འོས་པར་མཐོང་སྟེ། ཟླ་ངོ་བྱུག་ཅན་
ཀྱི་རིང་གངས་དཀར་རྒྱལ་སྐྱེས་ལགས་ལ་དེ་ཉིད་བསྐྱབ་ཏུ་བཅུག་པ་ཡིན་མོད།
ད་དུང་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་མིང་ཆོག་འཆོལ་སྟུང་བྱེད་དགོས་པ་མང་ཞིང་། དུས་ཆོད་
ཀྱིས་ཚ་ནས་མ་ལྟོགས་སྟབས་ད་ལམ་དཔར་སྐྱབ་བྱེད་མ་ཐུབ་ཀྱང་། ཕྱིས་རིམ་
ཀྱིས་ལས་མཛུགས་འབྲུབ་པའི་རེ་བ་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད།

ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་འདུག་གི་ལས་གཞི་འདིའི་མགོ་མཛུགས་བར་གསུམ་དུ་
དཀར་ལ་ཤིན་ཏུ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡོད་པ་ནི། མཐའ་གཅིག་དུ་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་
ཆང་གི་ཁ་གཏད་དུ་ལངས་པའི་རྒྱུ་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་ཁག་ཡིན། རྒྱུ་ཡིག་ཆ་
དེ་དག་དུ་བོད་ཀྱི་ཡུལ་འདི་སྤྱི་ལོ་མ་ཚུགས་པའི་ཡར་ཕྱོག་ནས་རྒྱ་ལོག་ཡིན་ཚུལ་
དང་། བོད་བཅན་པོའི་རྒྱལ་རབས་སྐབས་ལོ་ངོ་བརྒྱ་ཕྱག་གཉིས་ཅན་ཀྱི་རིང་
ལ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ནམ་པ་ཅན་ལས་གཞན་མཐའ་གཅིག་དུ་རྒྱ་ལོག་ཡིན་པའི་དམ་
བཤད་ཀྱི་ཡིག་ཆ་རི་བོའི་གཏོས་དང་མཉམ་པ་དཔར་འགྲེམས་བྱས་པ་དཔེར་
ན། རྒྱ་ནག་མིང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་བེན་བྲིས་ཞེས་པ་ལས་བོད་ཀྱི་སྐོར་དུ་
ཐུངས་པ་སྐྱོགས་བཅ་གསུམ་དང་། མན་རྩའི་རྒྱལ་རབས་སྐབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་

ཟིན་ཟིན་དེ་བ་བརྒྱ་ལྟ་ཡོད་པ་ལས་བོད་ཀྱི་སྐོར་བྱུང་པ་སྒྲིགས་བརྒྱ་
གཅིག་ཡོད་པ་དག་དཔར་འགྲེམས་བྱས་ཡོད་པར་མ་ཟད། ད་ལྟ་བོད་ཀྱི་ཡུལ་
བྱ་ཀྱན་དུ་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་ཙུང་ལྷན་གསལ་བཟུགས་ཏེ་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རྒྱན་བཟོ་
འཁྲོག་བཤད་བྱས་པའི་ཚོམ་ཡིག་དང་། དཔེ་དེབ་དཔར་འགྲེམས་བྱས་པ་
ལག་ལྟ་སྟོན་ཆ་ཆང་དང་། ཞིབ་དཔྱད་བྱེད་ཐུབ་པ་ལྟ་ཅི། ལ་བྱང་གཅིག་ཕུ་
བཟུ་འབྲི་བྱེད་དགོས་ན་ངལ་བའི་རྒྱུ་འགྱུར་བ་དེ་ནམས་ཡིན།

ལྟག་པར་དུ་སྒར་བྱང་རྒྱ་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་འབྲི་མཁན་(དེར་དུས་རྒྱའི་
དབང་རྒྱུར་འོག་བོད་མི་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་འབྲི་མཁན་པལ་མོ་ཆེ་འདྲིའི་ནང་དུ་
ཚུད་ཅིང་།) རྩོགས་གཉིས་ཀྱིས་ལོ་རྒྱུས་ལ་ལྟ་སྟངས་ཙན་མི་འབྲས་ལྟེ། རྒྱ་
འབྲི་ལོ་རྒྱུས་འབྲི་མཁན་ནམས་ཀྱིས་ཕྱགས་རྒྱང་རིང་བོའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་
དམིགས་ཡུལ་བཟུང་སྟེ་ཡོད་ཆད་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ངོ་བོར་བརྒྱུར་ཐབས་ལ་འབད་
བཙོན་བྱས་ཡོད་ལ། བོད་འབྲི་ལོ་རྒྱུས་འབྲི་མཁན་ནམས་ཆབ་སྲིད་ལ་
དོ་སྣང་མི་ཆེ་སྟབས། སྒྲ་མ་ག་གེ་མོའི་རྒྱ་འབྲུལ་དང་། མདོན་ཤེས། མི་ལམ་
ཚུན་ཆད་ཀྱི་ཆེ་བརྗོད་འབྲི་རྒྱ་ཙམ་བཏོན་བྱས་ཡོད།

རྒྱ་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་འབྲི་མཁན་དེ་ནམས་ཀྱི་ཡོངས་ཁུངས་ཀྱང་ཙན་མི་
མི་འབྲས་བ་དཔེར་ན། རྒྱ་ནམས་ལ་ནི་ཉེ་འཁོར་གྱི་ས་རིས་ཡུལ་ལྷང་མིག་གིས་
མཐོང་ཆད་དང་ན་བས་ཐོས་ཆད་ངའི་ཡིན་ཟེར་བའི་གཤིས་ཀ་རང་ཆས་སུ་
ཡོད་ཁར། ཁོང་ནམས་པལ་ཆེར་བྱིས་པ་ཆེ་འདྲིའི་སྟོགས་གཏམ་གསུམ་དོན་
གཉེར་ཅན་ཤ་སྟག་ཡིན་ལ། བོད་འབྲི་ལོ་རྒྱུས་འབྲི་མཁན་པལ་མོ་ཆེ་ནི།
ཆེ་འདྲིའི་འདོད་ཡོན་ལོངས་སྟོང་དང་། རྟོད་པ་སྟན་ཐུགས་ཡོད་ཆད་མི་ལམ་
ཀྱི་བདེ་བ་ལྟ་བུར་ཅེ་ཞིང་། ཕྱི་མའི་བདེ་བ་དོན་གཉེར་བྱེད་མཁན་གྱི་ཆོས་
ལུགས་པ་ཤ་སྟག་ཡིན་སྟབས། རྩོགས་དེ་གཉིས་ལ་འདིག་ཉེན་ལྟ་སྟངས་སུན་

མོང་བ་རྩ་ནས་མེད་ཅིང་། དེ་མེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བརྩམས་ཆས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་
ལའང་ཆབ་སྲིད་གཅིག་ས་སུ་འདྲིན་པ་དང་། ཆབ་སྲིད་བྱུང་དུ་གསོད་པའི་
ལྟ་སྟངས་འགལ་བ་ལྟག་སྲོད་ཀྱི་ཚུལ་དུ་ཡོད་པ་ཡིན།

ཕན་གྱིས་ལོ་ངོ་དགའི་རིང་ལོ་རྒྱུས་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱས་པའི་སྤྱིང་ཆོར་
གསལ་ཤོས་ནི། བོད་ཀྱི་ཐོ་རྒྱུ་ལོ་རྒྱུས་སློབ་དཔུགས་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ངོ་བོ་ངོས་
མ་ཟིན་པའམ་དེ་ཉིད་གལ་ཆེན་དུ་མ་ཅིས་པ་ཅམ་ལས། ལོ་རྒྱུས་འཁྲུག་བཤད་
དང་། རྒྱན་བཟོ་བྱས་པའི་ཉེས་པ་ད་ཅང་ཉུང་ས་ཤིང་། རྒྱ་མི་ནམས་ཀྱིས་བྲིས་
པའི་ལོ་རྒྱུས་པལ་མོ་ཆེར་ཡིད་ཆེན་དཀའ་སྟབས། བོད་ཀྱི་དེང་རབས་ལོ་རྒྱུས་
སློབ་དཔུ་དག་བསམ་གཏན་གྱིས། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་འབྲི་སྐབས་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་
ཡིག་ཆ་ཁག་གཙོ་བོ་དང་། རྒྱའི་ལོ་རྒྱུས་འབྲི་སྐབས་རྒྱའི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་ཁག་
གཙོ་བོར་བྱེད་དགོས་པའི་དགོངས་ཚུལ་གསུངས་པ་ཤིན་དུ་ཡང་དག་པར་
མཐོང་ནས། སྐབས་སུ་གང་བབ་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་འབྲི་སྐབས་ཐོག་མར་བོད་ཀྱི་ལོ་
རྒྱུས་ཀྱི་རྒྱ་ཆར་དབྱེད་དེ། དེའི་ནང་གི་བརྟག་བཟོད་པ་ཁག་གཞི་ལ་བཞག་
ཅིང་། རྒྱའི་ཡིག་ཆར་དེ་དང་མ་འདྲ་བ་བཤད་ཡོད་ན་དེ་ལ་ཁུངས་ལུང་རྒྱ་
མཚན་ཡོད་མེད་ལ་དབྱེད་ནས་འབྲི་ཁུལ་བྱས་ཡོད།

འོན་ཀྱང་རང་ཅག་སྒྲིབ་བོད་པར་གྲགས་པའི་མི་རིགས་འདི། ལས་
འཆར་ཆེན་པོ་བཟོ་འགོད་ཀྱི་སློབ་སྦྱོང་ཞན་ཅིང་། དཀའ་རྒྱུ་ཆེ་བའི་ལས་
གཞི་གསར་བཟོ་ལ་འདིགས་སྒྲུང་ཆེ་བ། གཞན་གྱིས་བྱས་པའི་འབད་འབྲས་
ངོམ་དུ་རི་བ་དག་ཁས་ལེན་བྱེད་འདོད་མེད་པའི་གཤིས་ཀ་དེ་དག་ལ་རྒྱུས་
མངའ་ཆེ་སྟབས། མི་རྒྱུང་བདག་གིས་ལོ་མང་རིང་ངལ་བ་བྱུང་བས་ད་ཀྱིས་
བསྐྱབས་པའི་བྱ་བ་འབྲས་འདིས་མགྱ་བ་བསྐྱེད་པའི་རེ་བ་ཆེན་པོ་མ་མཆིས་
ཀྱང་། མི་ལོ་དགའི་རིང་ཉིན་མཚན་ལྟོས་མེད་ཀྱིས་འབད་འབྲས་བྱས་པ་

འདི། ཉིན་རེའི་ལས་ཁུངས་ཀྱི་ལས་ཀ་བྱེད་མཁན་ཞིག་གིས་བསྐྱབ་པའི་དབང་
 ཏུ་བྱས་ན་མི་ལོ་ཉི་ཤུ་ལ་བསྐྱབས་ཀྱང་འགྲུབ་དཀའ་བའི་གནས་ཡིན། དེས་
 བྱ་གཏོང་སློབས་དང་བཅས་བཤད་ཐུབ་པ་ཞིག་ནི། མིའི་རྒྱས་པས་མ་འདང་
 བ་དང་། དཔུང་གཞིའི་ཡིག་ཆ་མ་རག་པ། ཚེས་མཁན་གྱི་ཉམས་ཚུང་དང་
 ཤེས་ཆ་དུ་གིས་མ་འདང་བ། ཚེས་སྤྱིག་བྱེད་པའི་དུས་ཚོད་ཀྱིས་མ་སྟོགས་པ་
 བཅས་ཀྱི་ཆ་ནས་ལོ་རྒྱུས་སྒྲུགས་བམ་འདི་དག་ལ་མ་དག་པ་དང་། མ་ཆང་
 བ། མ་འགྲིག་པ་སོགས་སྟོན་གནས་གང་འཆམ་འབྱུང་རྒྱ་ནི་གཡོལ་དུ་མེད་
 པ་ཞིག་ཡིན་ཅོད། ཁོ་པོས་དཀའ་ལས་སྤྱིང་ལ་གྲགས་དགོས་པ་ཞིག་བརྒྱབ་
 བས་བསྐྱབས་པའི་འབྲས་བུ་ཡིན་སྟབས། འདིའི་ནང་གི་དོན་དག་བརྒྱ་ཆའི་
 དགྲ་བརྒྱ་གོ་ལྷ་ལྷག་འགྲིག་ཡོད་པ་ཐག་གིས་བཅད་ཆོག་པ་ཡིན་པས། ལེགས་
 འབྲས་ཅི་ཡོད་ལ་དེ་མཐུན་གྱི་ངོས་འདོན་ཡོད་འོས་པ་ཞིག་ཀྱང་ཡིན།

འདིར་ངེས་པར་གསལ་བཤད་ཞུ་དགོས་པ་ཞིག་ནི། ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་
 འདུག་གི་ལས་གཞི་འདིའི་མགོ་མཇུག་ཡོངས་རྫོགས་ཡགོང་ས་སྐྱབས་མགོན་
 ཆེན་པོ་མཆོག་ཐུགས་རྒྱས་ཆེ་སྟབས། སྟོན་སྤྱིང་ལྷགས་ཚེས་གནང་རྒྱའི་བཀའ་
 བཟང་སྤྱི་ཕེབས་བྱུང་བ་བསོད་ནམས་ཀྱི་དཔལ་དུ་མཐོ་ཡང་། སྤན་གྱི་བསམ་
 ངོར་འཆར་བ་ནི། ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་པ་འདི་སྤྱིར་བཏང་གི་གཞུང་ལུགས་གཞན་
 དག་དང་མི་འདྲ་བར། བརྗོད་བྱའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་མི་སྣ་ཤིན་ཏུ་མང་བོ་ཞིག་དང་
 ཐད་ཀར་འབྲེལ་བ་ཡོད་ཅིང་། ལོ་རྒྱུས་སྤྱི་བ་རེ་རེར་ལོ་རྒྱུས་མི་སྣ་དེ་དག་གི་
 སྟོན་ཡོན་ལ་ངོས་འདོན་བྱེད་ཕྱོགས་ཀྱང་འདྲ་མི་སྤྱིད་པ་ཡིན་སྟབས། སྤན་
 གྱི་ལོ་རྒྱུས་འདིའི་ནང་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་གནས་བབ་གང་བཤད་པ་ནམས་ཡགོང་ས་
 སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོའི་དགོངས་གཞི་ཡིན་པའི་ངེས་པའང་མེད་ཁར། འདིའི་
 ནང་གི་དོན་གནད་སྤྱི་བྱེ་ཁག་ཅིག་ལ་བྱིས་འབྱུང་ལྷ་སྟོག་དང་ཞིབ་འདུག་བྱེད་

མཁན་དག་དང་ལྷ་སྒྲངས་གཅིག་མཚུངས་འབྱུང་བའི་ངེས་པའང་མེད་པས།
གཞན་གྱི་ལྷ་ཚྭ་གས་ཀྱི་དབང་གིས་ཡགོང་ས་རྒྱལ་དབང་མཆོག་ཐག་ཞོར་
འབྲེང་འབྲུད་བྱེད་དོགས་ལ་སློབ་འགན་མ་བཟོད་ནས་སྡོན་སྤྲེང་ཞུ་བའི་སློ་
སློབས་རྒྱུད་ནས་རྒྱུད་དུ་སོང་། དེས་ན་ལོ་རྒྱུས་སྒྲིགས་བཅའ་འདི་དག་དུ་མི་
འགྲིག་པའི་སློན་གནས་ཅི་བྱང་ཕྱན་གཅིག་ཕུ་ལ་འགན་ཡོད་པ་ལས་གཞན་
འགྲོ་སོང་གནང་མཁན་སོགས་སུ་ལའང་ཁག་དཀྱི་མི་གནང་བའི་རེ་བ་ཞུ་
བཞིན་ཡོད།

ཁྱོད་ཀྱིས་དུས་རབས་ཉེར་གཅིག་པར་བྲིས་པའི་ལོ་རྒྱུས་འདི་ལ་
དམིགས་བསལ་གྱི་བྱད་ཆོས་གང་ཡོད་ཅེ་ན། ཇི་བའདིར་ལན་འདེབས་དངོས་
གནས་བྱེད་མཁན་ནི་ལྷ་སློག་བྱེད་མཁན་སྤྱི་དང་། ལྷག་པར་ལོ་རྒྱུས་རིག་པར་
ཞིབ་འཇུག་གནང་མཁན་མཁས་པ་དག་གིས་བྱེད་དགོས་པ་ཞིག་ཡིན་གྱིང་།

༡། སྤྱི་ལོ་༡༩༥༥ ལོར་བྲག་དགོན་པ་དགོན་མཆོག་བསྟན་པ་རབ་རྒྱས་
ཀྱིས་མདོ་སྨད་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་ལོ་རྒྱུས་ཚུལ་སྤྲོད་མཛད་པ་ཙམ་ལས། མདོ་སྨད་
སྤྱི་ཡོངས་ལ་ལོ་རྒྱུས་ཤིག་མེད་པ་ནས་ཡོད་པར་གྱུར་པ་དང་།

༢། ལོ་རྒྱུས་འདིའི་ནང་དུ་ལྷའི་ཞིང་བཀོད་འབྲི་བཞེངས་ཀྱི་ཆབ་དུ་
མའི་སྤྱི་ཆོགས་ཀྱི་དངོས་ཡོད་གནས་སྒྲངས་བཤད་རྒྱ་གཙོ་བོར་བྱས་པ།

༣། ཡིག་ཆ་མཐོང་ཆད་ལ་བདེན་ཁ་སྤྲད་དེ་རང་གི་ནམ་དཔྱོད་གཞན་
ལ་ཅིས་སྤོང་བྱ་རྒྱུ་དེ་མ་ཡིན་པར། གཞན་གྱིས་བཤད་པའི་སྐད་ཆ་ལས་བདེན་
དོན་གྱི་གནས་ལུགས་ཡོད་པ་ནམས་རྒྱ་མཚན་དང་སྤྲུགས་ནས་གསལ་སྟོན་
བྱ་རྒྱ་གཙོར་འདོན་བྱས་པ།

༤། ས་བྱ་དང་མེ་ཡོས་ལྷ་བུའི་ལོ་ཁམས་ཙམ་བཀོད་པ་ལས་དེ་དག་རབ་
བྱུང་གང་ལ་ཁེལ་མིན་སོགས་ལ་དབྱད་ཞིབ་དང་། ལོ་ཁམས་རྩ་ནས་མེད་

མཁན་མང་དག་ལ་ཐབས་ལམ་གཞན་སྟུང་དེ་ལོ་ཚིགས་གསལ་འགོད་བྱས་
པའང་མི་ཉུང་བ་ཞིག་རྟེན་སོན་བྱུང་ཡོད་པ།

༥། ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་སྤྱི་ཁོག་དང་། སྤྱི་ལོ་མཁས་པ་ཁག་གི་མངོན་ཆ་ལ།
དགོན་སྡེ་ཁག་གི་གདན་རབས་ལོ་རྒྱུས་སོགས་འདྲི་ཞུ་བ་བྱས་པས་ལྟ་
བདེ་མེད་པའི་དཀའ་ངལ་སེལ་ཆེད་དེ་དག་སོར་སོར་བཀར་བ།

༦། ཚིག་ཉིག་གི་ལོ་མ་སྒྱུར་ཅི་ཐུབ་དང་། སྒྲན་ངག་དང་ཚིག་རྒྱན་
ཀྱིས་གཡོགས་དེ་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དོན་སྟོང་རྟེན་མི་ཐུབ་པ་ལྟ་བུའི་སྒྲན་སྒྲུབ་ཅི་ཐུབ་
ཀྱིས། ཚིག་ཉུང་ལ་དོན་རིལ་བ། དུལ་ལུང་ཉི་ཆེ་བའི་བརྒྱུད་ལོག་པ་བཅད་
སྟོང་མ་བྱས་པར་བོད་ཡིག་ཤེས་མཁན་སྤྱི་ཁྱོད་ལྟ་བུའི་སྤྱི་ཡིག་
རྒྱགས་ཆེ་བ་བཀོལ་སྟོང་གང་ཐུབ་བྱས་པ།

༧། མཁས་པ་གཞན་གྱི་རྣམ་དཔྱད་ལ་བཙེ་བཀྱར་མེད་པར་གཞན་
ཚིག་རང་རྩིས་ཡིན་མདོག་གིས་ལེབ་བཤུས་བྱེད་པའི་སྒྲན་གནས་ལ་འདྲི་ཅི་
ཐུབ་ཀྱིས། གཞན་གྱི་ལུང་ཚིག་འདྲི་དགོས་པ་ཁག་ལ་བཙོ་བཙུགས་ཀྱིས་མ་
ལྟར་པར་རི་བཞིན་བཀོད་དེ། དེ་དག་གི་ལུང་ཁྲུངས་གང་ཡིན་རྒྱབ་མཆན་
ཀྱི་ལམ་ནས་གསལ་འགོད་བྱས་པ།

༨། ས་མིང་དང་། དུལ་མིང་སོགས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་མིང་ཚིག་ཁག་ལ་བཙོ་
བཙུགས་ཀྱིས་ལྟར་བཞིན་པའི་འགྲེ་སྒྲུངས་དེར་འདྲི་ཅི་ཐུབ་བྱས་ཏེ། དེ་དག་
ལ་གོ་དོན་འདི་དང་འདི་ལྟ་བུ་ཡིན་ནམ་སྟམ་པ་ལྟ་བུའི་དབྱེད་གཞིའི་ངོ་བོར་
བཞག་ཡོད་པ་ལས། འོ་ལོ་ཚིག་ཀྱིས་ཁ་ཆོན་བཅད་མེད་པ།

༩། སྤྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་རྣམ་ཐར་སོགས་ཡིག་ཆ་ཆད་ལྡན་དུ་གསལ་
བའི་མིང་ཚིག་ཁག་རང་སོར་བཞག་པ་ལས། དེར་དུས་གཞན་ལ་ངོ་སོ་གཞིར་
ནས་སྤྱི་ལོ་རྒྱུས་པའི་གསུང་ཚིག་ནག་བསུབ་དུ་གཏོང་བའི་ལས་ལ་འཇུག་

མ་དགོས་པ་གཙོར་འདོན་བྱས་པ།

༡༠། ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་བཤད་སྐབས་རང་གི་ཚོར་བ་མཉམ་
ཞུགས་བྱེད་མི་དགོས་པའི་འབད་བཙོན་བྱས་པ་སོགས་ལེགས་ཆ་མང་བོ་ཡོད་
པའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད།

མི་སྣ་དུས་ཀྱི་མགོན་པོ་གཤེགས་པ་ན། །
ཡབ་མེས་བང་སོ་འཆོལ་བའི་གཞོན་ནུ་དག །
མི་ཆུང་སོར་མོས་བསྐྱུན་པའི་སྤྲིང་ག་འདིར། །
རང་གིས་འདྲུ་བའི་མི་ལམ་བདག་གིས་མཐོང་།།

དཀའ་བའི་གནས་ལ་ཆད་མའི་ཐུན་ཀ་དང་། །
ནོར་བའི་སྐྱོན་ལ་ནྟག་ཐོག་གཙགས་ཁེལ་གྱིས། །
ངས་དོན་མཁས་པའི་ལུང་རིགས་རོལ་ཅེད་ལ། །
ནམ་ཡང་དང་བས་ཡིད་ཀྱིས་བསུ་བར་བྱེད། །

འོན་ཀྱང་ཅེལ་ཆུང་བྱི་བ་སྐང་འཆོགས་དང་། །
ལུང་ཆན་རུབ་འདྲོམས་ཅི་ཅིའི་སྤྲིགས་སྣོད་དག །
འོག་རྒྱང་ཡན་པོའི་གནས་སུ་བཀོད་བྱས་ཏེ། །
བྲང་སྲོང་ཆེན་པོའི་འདྲུམ་གྱིས་ཁྲེལ་བར་བྱེད། །

ཞེས་སྒྲིལ་༡༠༠༩ ལྷ་༡༠ ཆོས་༡༠ ཉིན། ཚུམ་པ་བོས།

Acknowledgement

XXXVII

Acknowledgements

Because I have devoted nine years to completing this historical research project, it has involved the cooperation of many people, on both an individual and public level. It is almost impossible to record here the names of each and every person who offered help in the course of writing this book. Nevertheless, I would like to note that, irrespective of whether their names appear here or not, everyone whose contributions are reflected in this work should rightly deserve to feel quiet satisfaction.

Throughout the writing of this book, His Holiness the Dalai Lama, the life-line of all the people of the Snowland of Tibet, was unrestrained in meeting the expenses. His dispensing of substantial funds for this project, without any restraint, was not for my personal enjoyment but was to facilitate the provision of a gift of a new historical work to the entire people of the Snowland of Tibet. In view of this, we are beholden to express gratitude to him a hundred times.

The names of the paid assistants in this project have already been introduced in the preface and repeating their names in this section has therefore, been dispensed with.

Tibetan Medicine teacher Mr. Khyenrab, Tibetan Medicine doctor Mr. Choelo Thar and Sahra history teacher Mr. Sonam Gyaltzen proofread the draft of the history of Trika and Chentsa. Sheja Kuntue Editorial Centre's officials Mr. Yangkho Gyal, Mr. Gyarig Thar and Poet Zungchug Kyil proofread the draft history of Mangra.

Ven. Mogri Tenpa the Director for the Southern Messenger's Pen Association and other members at such as Shonngwo Tenzin Thogmey, Achog Zoepa, Trika Khedup, Kelsang Dorje and Serta Tsultrim Tenzin helped to proof-

XXXVIII

read draft texts. For over a month, Ven. Kelsang Tenpa and Serta Lobsang Tenzin corrected, on computer, the drafts that had already been proofread.

Ven. Hor Zhide Gyatso was diligent in providing help in proofreading. Geshe Shitsang Trinley, Geshe Tsekhog Konchog Gyamtso, Rebtsawa Tsondue Gyatso, Welbentsang Konchog Shatri, Welbentsang Konchog Kyoglog and Sangkhog Geshe Jigme also helped to proofread a considerable number of draft texts.

Norling research head Mr. Dorje Wangchuk and Norling traditional arts researchers Mr. Lhachab Jinpa proofread the histories of the principalities of the Tso-ngon area. Sherig Joint Secretary Mr. Tashi Dhondup proofread the histories of the principalities in the Gyalrong and other areas. Additional Secretary Mr. Tashi Gyatso of the Tibetan Government-in-Exile's department without portfolio and Norling Higher Studies Institute's teacher-cum-researcher Mr. A-Jamyang Tsultrim proofread the first volume of this work. Secretary at the Private Office of His Holiness the Dalai Lama, Mr. Ngawa Tsegyam, carried out an overall corrective reading of the histories of the monasteries. Sanskrit-fluent Mr. Jholeb Choephel and researcher Mr. Rahula helped to proofread specific histories of the monasteries. Editor of the Biography of His Holiness the Dalai Lama project at Norling Mr. Tenzin Jamyang, Norling researcher Mr. Choezong Tenpa, Chitsog Melong editor Mr. Ajig, freelance writer Gangkar Gyalsey, Zoege Kathab Tsering and Tibetan Parliament-in-Exile member Mr. Serta Tsultrim Woesser all helped with proof-reading. To all of them, I owe my heartfelt gratitude.

As instructed, Ku-ngo Jamten-la at the Private Office of His Holiness the Dalai Lama carried out substantive proofreading of the entire history text for a full year and made important suggestions. Ku-ngo Jam-tson-la helped to seek out some essential research documents and former Secretary at the Private Office of His Holiness the Dalai Lama Mr. Lobsang Jinpa along with Secretary Dresang-la leant their full assistance from time to time. To all of them I extend special thanks.

Mr. Lobsang Shastri and other staff at the Tibetan section of the Library of Tibetan Works and Archives in Dharamsala sought out and loaned numerous historical research materials over many years. The library of the Menri Bon Monastery, the Kirti Jhepa Dratsang Library, the Sahra Tibetan College Library, the Namgyal Monastery Library and the library of the Buddhist Dialectics School loaned a significant number of research materials. I express my thanks to all of them and to Ms Susan Manheit, head of the Tibetan Section at the Library of Congress, USA.

I owe special thanks to the Latse Contemporary Tibetan Cultural Library in New York. The library was not merely a place where I sought materials for my historical work, but was a vital influence, providing a fertile forum for lunchtime discussions with fellow researchers and visiting scholars during the course of my research. I spent many years there like a member of the Latse ‘family’ and it was of great benefit to my work. I, therefore, take this opportunity to thank its Director, Mr. Pema Bhum, as well as Kristina Dy-Liacco and Dekyi-la. They generously loaned me texts, provided photocopies without charge, liberally served me tea and coffee and supplied all kinds of playthings for my children so that I would not be disturbed. Because of their strong support for my work, I offer my heartfelt thanks to them all.

At various times, I was loaned numerous books and reference materials by Jonang monastery at Shimla, and Shingsa Labrang; the Speaker of the Tibetan-Parliament-in-Exile, Mr. Penpa Tsering; Department of Security Secretary at the Tibetan Government in Exile, Mr. Dongchung Ngodup; Secretary at the Private Office of His Holiness the Dalai Lama, Mr. Ngawa Tsegyam; His Holiness the Dalai Lama’s Representative in Taipei, Mr. Dawa Tsering; Joint-Secretary at the Department of Security’s Research and Analysis Centre, Mr. Phagpa Tsering; Joint-Secretary of the Tibetan Government in Exile’s department without portfolio, Mr. Bhuchung; Achog Jinpa; Rebdo Sengge; teacher at the Ganden Monastery in Mongolia, Mr. Ngawa Tsondue; Kirti Jhepa Dratsang teacher, Soruma Dhargay; Cholsun history writer Golog Dhamchoe Pelsang and Khenpo Tenkyong; Ariwa Dorje Tseten; Sogtsang Negen and Sogtsang Legshey. Mr. Ladrang Kelsang was

X L

generous in lending me numerous priceless, historical books. Drugbe-la brought many books out of Tibet along with a substantial number of illustrations. To all of these people who provided me with abundant historical reference materials in their private or official capacities, I offer wholehearted thanks.

Considerable assistance was provided by many friends and scholars living in Tibet and I undoubtedly owe them gratitude. Regrettably, due to the overly rigid position of the Chinese government at present I will, for the time being, refrain from mentioning their names.

At different stages during the course of this work, I was offered assistance of various kinds by the following: for nearly two months I stayed at Gomang Library, who went out of its way to arrange services for me like a power generator, whilst being exceptionally generous in providing photocopying facilities and printing my draft manuscript. The Librarian, Geshe Konchog Gyatso, supplied me with meals free of charge. The Southern Messenger newspaper put at my disposal two computers during those two months, while the Loseling Principal, Ven. Ngawang Gyatso, was ever willing to provide me with a computer. Ven. Lobsang Monlam of Sera Mey was exceptionally cooperative, especially in designing the book cover. To all of them I express my gratitude.

Ku-ngo Lobsang Jinpa sanctioned the expenses for my trip to the Library of Congress in Washington D.C. Mr. Tseten Wangchuk sent me the invitation. Mr. Bhongyal provided me with accommodation and free meals for more than two months of my stay there. Mr. Palden Gyal, Mr. Dorje Tseten, the Lama Kyab couple, Chagmo Tso, Tsering Dhondup and Pema Dorje Tsang provided me with all kinds of assistance. During the months in New Jersey, Ms. Lisa Hochman and Pema Choedon were especially generous in offering me free accommodation and meals, introducing me to Dr. Richard Guard's a wondrous collection of books acquired over a period of more than 50 years at the Chunyang Monastery. To all of them I offer my utmost appreciation..

My fate-destined friends Mr. Bazar Trinley and the Norling Centre for the Preservation of Tibetan Culture's administrative head Mr. Dolma Kyab were extraordinary in providing me food, clothing and accommodation over many months. In particular, Dolma Kyab worked hard on this project, right from its beginning in correcting computer malfunctions. I take this opportunity to offer my thanks to them.

For all these years, granny Nyima Choedon-la did the laundry, looked after my children, and cooked without a murmur of complaint. In particular, my wife Dorje Lhamo ignored hardship to feed our large family; she single-handedly took care of my three children's educational needs, their health, and everything else connected with our family responsibilities. Her support for this work is therefore unrivalled. I offer heartfelt thanks to them both.

The genesis of The Greater History of Amdo

On 11 November 1999, I had the good fortune to be granted an audience with His Holiness the Dalai Lama. I sought the private audience as I wanted to brief His Holiness about the services I had been able to render to our society – in my limited capacity - since coming into exile as a refugee in 1992. Besides, I had been so frustrated after being repeatedly annoyed by contempt for rectitude shown by some in our society that I had decided to seek an opportunity to study abroad.

After I presented my thoughts and ideas, His Holiness told me: “In our society today there are many people studying English. Compared to the situation in the past, the number of those graduating with a good standard of knowledge in English is not insignificant. Nevertheless, even if we go to Western countries and learn English, it is difficult for us to gain opportunities such as professorships and Ph.Ds. On the other hand, you are already very good at Tibetan. So, wouldn’t Tibetan society be better served if you could work in an area related to Tibetan culture?”

I replied that this was indeed, true. However, I also recounted that when in a meeting I had sought on an earlier occasion with Professor Samdhong Rinpoche I had expressed a desire to take leave from my membership of the Standing Committee of the Tibetan Parliament-in-Exile in order that I may pursue research in Tibetan culture, his reply had been: “It is good that this is what you are interested in. But, while you research Tibetan culture, who will take care of your livelihood?” I spoke to His Holiness about the veracity of these concerns.

His Holiness then asked me about the depth of my interest in Tibetan history. I replied that while I had consulted and read quite a number of documents on the early histories of Tibet, I had no special interest as such.

His Holiness then asked me, “Well, how about the possibility of you researching the history of Amdo?” To this, I replied: “I had the occasion to entertain such a thought back in 1994 when I was teaching Tibetan culture at the Tibetan Medical and Astrological Institute. However, writing the history of Amdo is not as straightforward as writing what is popularly viewed today as the history of Tibet, which involves writing a fair amount of narrative about the status of the many principal historical characters from the time of Nyatri Tsenpo to Darma Wudum Tsen, and about the periods during the Sakya, Phagdru, Rinpung, and Ganden Phodrang governments of Tibet. One needs to be fluent in Chinese, Tibetan and English and have a profound knowledge of many regions and territories. Without these, it is extremely difficult to write a history of Amdo.”

His Holiness replied, “It is not difficult these days to find people with a good knowledge of English and Chinese. You don’t need to worry about funding. It is extremely important that we have a history of Amdo. So, think this over for the next three days and bring your response to this office.”

I felt extremely happy at being an object of such personal attention and hope for His Holiness. Nevertheless, it put me in a state of indecision as I was already scheduled to leave for the USA on the 18th of the month. I conferred with a number of experienced elders. They told me that it was a matter of good merit for me that His Holiness was placing his hopes in me rather than assigning the work to one of the many associations that are continuously being set up these days in the name of religion or culture. There was, therefore, no reason to hesitate, ‘You must commit yourself to it forthwith,’ they advised. Thus, in view of their unequivocal and unanimous advice, I postponed my plan to go to the USA and resolved to fully commit myself to the task. I informed the Office of His Holiness the Dalai Lama of my decision accordingly.

XLIV

In another private audience I sought afterwards, I received the following instructions: “Your work on this history research project should be independent of the Tibetan Government-in-Exile; it should also be independent of any particular group or religious sect. Your job is to put into writing the outcome of research into historical records from the perspective of a historian. The language you employ should be Tibetan. The main subject should, of course, be Amdo in terms of its origin, development and status. In terms of research methodology, the best course would be to adopt the approach of Western research scholars.” Being granted instructions to approach my research with such freedom and openness, I felt great happiness and willingness to accomplish the work.

I initially set out a draft three-year schedule for carrying out the project. I sought out my Machu friends Jamyang and Tseten Gyal as assistants and began my work. But because of my lack of familiarity with the subject of history, I found it difficult to define a detailed outline within which to build a framework for the historical work. Hence, for about eight months, I was unable to accomplish anything substantive. My two assistants also had no special qualifications in historical studies; as a result, it was not easy to allocate work between them, yet they acquired experience as they worked and set out to build a framework for the project. Jamyang noted down, sought out and collected periodicals and related materials. Tseten Gyal began translating into Tibetan a section of the relevant documents. With the work thus divided, the first foundations were laid.

In the meantime, for several reasons, I also had to hire Kunthar Dhondup as an assistant. For about ten months he translated into Tibetan some Chinese documentary materials.

Later on, when the need arose, I also hired Lhachab Jinpa. For a little over a year, he took notes about the mountains, rivers and geographical details of Amdo. After that I hired Sangay Dhondup to translate a large number of documents into Tibetan. I engaged Akhor Soepa to draw up an index of the histories of the monasteries in Golog and Ngawa and Zoege Kathab Tsering

to translate into Tibetan numerous short documentary items related to the history of Gyalrong.

At about the end of 2003, there was a great change in this project. The initial plan had been to compile the entire history of Amdo within three years in two, or possibly, three volumes. A new plan was now formulated to compile it into about six volumes and this was duly reported. The new framework seemed to be a natural development which had evolved from years of experience of being engaged in actual historical research.

Consequently, I held a discussion with the writer Lutsang Lobsang Yeshe to whom I assigned, without pay, the work of recording brief histories and biographies of all the monasteries in Amdo, its learned Lamas, Tulkus, and Geshe, and the prominent historical figures based on findings from the religious histories of the region and other relevant documents. In the beginning of 2004, with permission from the Office of His Holiness the Dalai Lama I hired Lutsang Lobsang Yeshe and Datsenpa Tsering Dhondup. I instructed them to review everything that had been done up to this date. This they did for more than a year and their achievement was significant. However, before the work was completed, my very dear friend Lobsang Yeshe died suddenly, having succumbed to poor health. His death was a disaster not just for my historical work, but also for my friends in the Tibetan intellectual community.

For nine years, I gave up everything else to devote myself fully to this project, which also meant totally ignoring my family affairs, not sharing responsibility with my spouse, nor paying attention to my children's education. These past few years have finally culminated in the successful completion of this project. Words cannot suffice to express my joy at being able to contribute this unprecedented six-volume work of history as a common resource for everyone.

Of the six volumes, the first represents the main beams and pillars of the history of Amdo. Consisting of more than 750 pages of body text, it chronicles the history of Tibet from the time humans first emerged there until 1958, the

XLVI

status of Tibet as a whole under each of the different government powers, and the status of Amdo during each of those periods. Instead of following well-established positions on matters concerning the status of Amdo during those periods, and refusing to be cowered by what the lama-tulkus, local chiefs, and other strict adherents to local positions say, I strived to follow the guideline provided by his Holiness the Dalai Lama. In line with this, I tried to exercise a completely independent course of judgements. Nevertheless, there are many places in this work where on a few particular matters, I did not have the confidence to fully record all my fully independent ideas.

The second volume contains over 640 pages. It brings together the histories of Lho Gyalmo Tsawa Rong, Upper and Lower Ngawa, the Twelve Wings of Zoega, the Three Divisions of Golog, Whelshul Serta, Whelshul Mewa, the Three Divisions of Zangkar, Zungchu, Drugchu, Chone, Batse and Thewo.

The third volume, with over 690 pages, covers the histories of Ladrang Sangchu Dzong and its jurisdictional areas, Luchu Dzong, Machu Dzong, and the Mongol Yulgan Dzong.

The fourth volume deals with the histories of the Tibetan areas of Tso-ngon Province in the Rebkong region and of Pari in over 650 pages.

The above three volumes (second to fourth) cover the histories of the Amdo region and of the particular areas within it. It encompasses 53 Dzongs from Gyalrong in the South to Tso-ngon in the north, and from Kachu in the east to Golog in the west. I have presumed to have written a detailed history of these and the numerous other inhabited areas not included in them. Nevertheless, in the case of some places, I could neither lay my hands on any written records, nor find any person to interview. There have, therefore, been many instances in which I have been left with nothing to write about. Hence, with regard to the people residing in these areas I have nothing to offer and must seek their forgiveness.

In the fifth volume, I have compiled whatever information I could gather on the histories of the monasteries of the four great Buddhist religious sects and of the Bon religion, the hermitages and tantric centres in the Amdo region. It consists of over 900 pages of body text. They include information about the establishment of the monasteries, the names of their founders, the places where they were set up and their religious affiliations, clarifying the history of those years to whatever extent I could gather the details. I have written very brief footnotes of importance relating to their histories, so that readers will not be irritated by lengthy commentary, retaining crucial and beneficial information that can be viewed at a glance. Nevertheless, because there were many instances in which the original, old documents contained absolutely no information about dates and other details, it was impossible to render everything complete in every respect. Accordingly, it could be considered a drawback of this volume that because of the constraints of time, it was not possible to carry out completely satisfactory research, with the result that some errors cannot be ruled out.

The sixth volume is devoted to the life stories of all the great scholars of Amdo that I could source. Presented in chronological order, it consists of over 720 pages of body text. It elucidates their names, birthplaces, dates of birth and death, and their religious affiliations to whatever extent it was possible to determine them. A brief biography of each of them appears in the footnotes and their informative value is not insignificant. Nevertheless, there have been many cases in which I could not find any dates of birth or death, places of birth, nor – apart from their names – any life stories. It should be possible for those able to carry out more in-depth research to supplement these missing details.

In the course of writing this history, I also put aside a list of historical terms, as I found it pertinent to compile a collection of them in order to create a dictionary later on. I assigned Ghangkar Gyalsey to accomplish this within six months. However, there is still much work to be done in terms of obtaining a comprehensive list of terms and with limited time, the project remains incomplete. I remain hopeful, however, of eventually publishing this work.

XLVIII

One of the major difficulties from the very beginning to the tail end of carrying out this research project was that the Chinese works of history were in stark opposition to the contents of the Tibetan historical archives. The Chinese documents speak of Tibet being under Chinese rule even before the beginning of the current *Anno Domini* years. The Chinese have published a pile of books a mountain-high telling shameless lies about Tibet having had only a visage of an identity as a country during almost 200 years of rule under the Tsenpo kings while being fully under Chinese rule in every respect. For example, in *Notes on the Ming Dynasty* published by the Chinese government there are three volumes on Tibet while in the *Notes on the Manchu Qing Dynasty* - consisting of over 100 volumes - there are 11 exclusive volumes on Tibet. In addition, today there are Chinese government establishments in every part of Tibet, whose output of articles and books falsifying the history of Tibet is so voluminous that it is impossible to read them all, much less to examine their contents' claims. Even copying down the addresses of the publishers alone would require a strenuous amount of effort.

It is particularly worth noting that the outlook towards the writing of history on the part of early scholars in Tibet and China (not including most of the Tibetan historians writing Tibet's history under Chinese rule today) had been totally different. The Chinese scholars had written history from the perspective of long-term political objectives with the result that their efforts were directed at trying to render the entire details of their works in political connotations. On the other hand, the Tibetan scholars of history, lacking interest in politics to any great degree, had devoted their expertise and skill to exalting the miraculous powers of lamas and their clairvoyance and dreams.

The reference sources of the Chinese and Tibetan historians were also totally different. For example, the Chinese had an inherent habit of describing as their own, any and every piece of neighbourhood, land and territory they saw or heard about, whether actual, or on maps. In addition, most of them were family men with interests in ensuring the security of their food, clothing and reputation. On the other hand, most of the Tibetan historians considered all the pleasures and fame enjoyable in this world as merely dreamlike

fleeting moments of happiness; they were dedicated religious scholars to whom the promise of joy in the life hereafter was more important. Thus, there was absolutely no commonality between the historians on the two sides in terms of their outlook towards life. Because of this lack of meeting of minds, their historical works too were marked, on the one side, by the viewing of politics as the wall of their historical building work, and on the opposing side an attitude of contempt for politics. Such were their back-to-back views of history writing.

The most illuminating impression I gathered during my nine years of researching historical works was that although the old lama-historians had either no grasp of the importance of politics, or did not attribute any importance to it, there was very little evidence that they were guilty of distortions or falsifications. Conversely, it was difficult to rely on the credibility of most of the historical works by Chinese scholars. In view of this, I find most instructive the suggestion of the modern scholar of Tibet, Muge Samten: 'rely mainly on Tibetan sources when writing Tibet's history, and rely mainly on Chinese sources when writing Chinese history.' In writing each section of this history, I first approached Tibetan sources and took as reference the materials that were amenable to examination. Regarding the corresponding Chinese sources, which differed from the Tibetan versions, I sought to analyse them on the basis of their reliability and authoritativeness.

However, we, the mountain people of Tibet, have an innate habit of trying to be evasive when it comes to embarking on major projects, of dreading greatly the initiation of potentially controversial new projects, and of being reluctant to acknowledge the fruits of efforts made by others. Being very familiar with these habits, I, a man of humble bearing, having accomplished this work after years of enduring hardship without complaint, do not entertain any great hope for generating applause. Nevertheless, it would be very difficult for the fruits of the continuous day-and-night struggle of my nine years of labour on this project, to be equalled by a person who worked regular office hours for twenty years. This I can say with utmost confidence. It is, of course, inevitable that these volumes are subject to some deficiencies such as a lack of clarity, incompleteness, incorrectness or incoherence,

L

resulting from inherent human limitations, failure to find relevant research documents, the inadequacy of knowledge and lack of experience of the author, and of time constraints in undertaking the research. Nevertheless, as the product of an effort of monumental proportions, conducted across continents, I can claim to be in a position to state that more than 95 percent of its contents are accurate. It therefore, deserves requisite recognition for whatever positive outcome it generates.

One important thing I must clarify here, is that although His Holiness the Dalai Lama has a wide knowledge about the subjects of this historical research work from beginning to end, and I perceived it as a great fortune that His Holiness had given a general assent to write its foreword, upon reflection, I deemed it proper not to ask him for his contribution. In my view, history is, unlike other works, directly concerned with a great many historical figures, and it is impossible that every historian has a similar appreciation of the virtues and vices of each one of them. Consequently, there is no certainty that the positions on historical events and developments I have adopted in this work necessarily conform to that of His Holiness. In addition, there is no certainty that in the case of some general and specific sections in this work, future readers and researchers will agree with the views adopted here. I could not bear to live with the thought that as a result of others' critical views on this work, the name of His Holiness too should be denigrated. With this in mind, my desire to seek a foreword from him progressively diminished. I remain hopeful that whatever the shortcomings of these volumes are, the responsibility should be attributed to me alone, not to others for any reason, including by association for having borne its expenses.

If someone asked for elucidation of the special features of this work of history written in the 21st century - though perhaps better provided by its readers, especially historical researchers - they are as follows:

- 1) There has been no overall history of Amdo until now, apart from Draggonpa Konchog Tenpa Rabgey's book on the religious history of Amdo written in 1865.

2) In this work, the deities' planning and building of abodes and realms have been replaced by giving pre-eminence to narrating the actual history of human society.

3) Instead of accepting as truth everything seen in writing and ignoring one's own initiative, the main focus in reading texts has been to interpret and analyze their facts.

4) In more than a few cases, there have been instances of findings and chronological explanations of events where, for example, only the years Earth-Bird and Fire-Rabbit were mentioned in the original documents without any mention of their corresponding *Rabjung* (the sixty-year cycle in the Tibetan calendar) or where, in numerous cases, the animal symbols of the years were not mentioned at all. Subsequently, recourse was taken to use alternative means of research.

5) In order to resolve problems arising from the troublesome confusion of facts in historical data or in the life stories of lama-tulkus or the histories of the status of monasteries, each was separately dealt with.

6) Every effort was made to ensure brevity and economy of language by avoiding, to the greatest extent possible, the use of obscure, archaic and elaborate linguistic terms that render it difficult to discern actual historical facts. Also, the use of distorting terms possessing only symbolic local meanings were dispensed with. Thus, the tone of the work is that of a universal language ensuring that any Tibetan-literate can read and understand it.

7) A conscious attempt was made to avoid disrespecting the accomplishments of other scholars through plagiarism of their work. Where quotes were required, they were clearly attributed without corrective adulteration. The sources of these quotes are clearly recorded in the footnotes.

8) The prevalent practice of the corrective adulteration of names and terms for local areas, regions, and so on, was avoided. Rather, research opinions

L I I

were recorded regarding the possible connotations for these names. No conclusions were drawn on the basis of mere surmise.

9) High priority was given to maintaining the names and terms clearly recorded in earlier standard historical and biographical works, no recourse having been taken to obliterating the wordings of earlier scholars in order to win credit for oneself.

10) Efforts were made on the part of the author, to ensure objectivity and impartiality, avoiding the interference of personal feelings in the narration of historical events.

The Author

30 October 2008

ཚུམ་པ་པོ་མཆམས་སྒྱུར་སྒྲིང་བསྟུས།

ཁེ་རི་དགེ་བཤེས་འཛིན་ས་མེད་དབང་རྒྱལ།

གཡུ་ལོས་མངོས་པའི་གཏུག་ལག་ནགས་སྒྲུང་ན།
 སྒྱུ་ཅལ་དྲུག་འཁྱར་སྒྲན་པོའི་འཁྱུ་བག་གིས།
 ཀུན་དགའི་དབྱར་གྱི་དྲུས་སྒྲན་འགྲུགས་པ་ལ།
 དབྱིད་ཀྱི་པོ་ཉའི་རིན་ཐང་སྒྲིང་བ་རིགས།

པོད་ཕྱི་ནང་གང་སར་ཚུམ་རིག་གི་གྲགས་པའི་མཆན་སྒྲན་འབར་བ། པོད་
 རིག་པའི་སྒྲན་ངག་དང་། ལོ་རྒྱུས་སྒྲུབ་པའི་ཚུམ་པ་པོ་དོར་གཙང་འཛིན་ས་མེད་ལགས་
 ཀྱིས། མི་ལོ་བརྒྱ་ཕྲག་མ་ཟིན་ཅམ་ལ་དཀའ་བ་བྱུང་དུ་བསད་དེ། རྒྱ་པོད་དབྱིན་
 གསུམ་གྱིས་མཆོན་པའི་སྐད་ཡིག་འདྲ་མིན་གྱི་དབྱུང་གཞིའི་ཡིག་ཆ་ད་ཅང་མང་པོའི་
 སྒྲིང་དོན་གཅིག་དུ་བསྡེབས་ནས། བདོ་སྐད་ལོ་རྒྱུས་ཆེན་མོ་སྟེགས་བཅ་དྲུག་གསར་
 ཚུམ་གནང་འདུག་པར་སྒྲུབས་པ་བརྗོད་ལས་འདས་པའི་དགའ་བ་ཆེས་ཆེར་འཕེལ།
 ཚུམ་པ་པོ་དོར་གཙང་འཛིན་ས་མེད་ནི། པོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་རིག་གཞུང་དང་
 ལྷག་པར་ཚུམ་རིག་ལ་དོ་སྣང་ཡོད་མཁན་ཞིག་ཡིན་ཕྱིན་ཆད། གོ་མ་ཚུང་བ་ད་ལམ་
 མི་སྲིད་ཟེར་ན་ཆོག་ཡིན་ནའང་དེང་རབས་ཀྱི་འགོ་སྟོན་ལ་དཔེ་དེབ་ཅིག་ཐོན་ན་
 དེའི་འགོར་ཚུམ་པ་པོའི་ལོ་རྒྱུས་སྒྲིང་དོན་རེ་འགོད་སྟོན་ཡོད་པ་དེར་སྟོག་པ་པོ་སྟོ་
 བ་སྒྲིད་པ་དང་ཚུམ་པ་པོའི་བཀའ་ངེན་དྲན་པར་ཉེ་བར་མཁོ་བས་ཅིས་ཀྱང་འགོད་
 འོས་པར་སེམས།

ཚུམ་པ་པོ་དོར་གཙང་འཇིགས་མེད་ནི། ཡབ་བསོད་ནམས་དང་ཡུམ་ལྷ་
མོ་འཆོ་གཉིས་ཀྱི་སྲས་སུ་མདོ་སྨད་དོར་གཙང་འཇིགས་མེད་ཚུ་གདོང་གྲོང་དུ་
འཁྱུང་ས། ཁོང་མི་ཡུལ་གྱི་འཇིག་རྟེན་འདིར་འཕྱོས་ནས་མི་ལོ་བརྒྱ་དྲུག་གི་རིང་སློབ་
བྱའི་སློ་ཆེན་འགྲིམས་པའི་གོ་སྐབས་མ་བྱུང་བའི་ཁར། ལོ་ན་རྒྱུད་དུས་ནས་བསྐྱེད་
ཡབ་གྲོངས་པ་དང་རིག་གནས་གསར་བརྗེ་ཆེན་པོའི་རྒྱུད་སྦྲབས་འཁྱབ་པ། བྱིས་
གཞིས་ཀྱི་འཁོས་ཀ་ཞན་པ། གྲོང་རོགས་བྱིས་མཆོད་གཉིས་བརྟན་བཅས་ལྷུངས་པ་
བཅས་ཀྱི་ཁྲོད་ནས་ཆར་ལོངས་བྱུང་། སྐབས་དེ་དག་དུ་ཀ་ངོ་ཙམ་མི་ཆོད་པའི་འབྲེག་
ཡུག་ཉམ་རྒྱུད་ཞིག་ཡིན་ཡང་། སློན་གྱི་བག་ཆགས་ཀྱི་མཐུས་སློ་རིག་བཟླ་བ་དང་
ཤེས་རབ་ལྷུང་བའི་ལྷན་སྐྱེས་ཀྱི་ཆ་རྒྱུན་གཞན་ལ་མེད་པའི་བྱུང་ཆོས་ལྷན།

སྤྱི་ལོ་༡༩༤༠ ལོར་ཀུན་མཁྱེན་འཇམ་དབྱངས་བཞད་པའི་གདན་ས་མདོ་
སྨད་སློ་རྒྱུད་ཀྱི་ཆོས་སྡེ་ཆེན་པོ་སྤྱང་བཟླ་ཤིས་འབྲིལ་དུ་ཆོས་ཞུགས་གནང་རྒྱའི་
གོ་སྐབས་ཐོབ། དེ་ནི་ཁོང་གི་མི་ཆོ་ནང་མགོ་ཐོག་དུ་བབ་པའི་འོད་ཐིགས་དང་པོ་
དེ་ཡིན་ལ། མིག་ཟུང་ལ་འཇིག་རྟེན་གསར་པ་ཞིག་སྤྱང་བའི་དབང་རྟེན་གསར་པ་
ཞིག་ཀྱང་བསྐྱུན་པ་ཡིན། མི་ལོ་ཕྱི་ལོ་པོ་ལྷ་ཡི་རིང་ཆོས་སྡེ་ཆེན་པོ་དེར་བསྐྱུས་བྱ་སློ་
རྟགས་ནས་ཕར་བྱིན་གྱི་བར། མཁས་པའི་གཤེས་གཉིན་དུ་མའི་དྲུང་ནས་སློབ་
གཉེར་རྒྱ་ཆེར་བྱས། སྐྱེས་སྟོབས་ཀྱི་ཤེས་རབ་དང་སྤྱངས་སྟོབས་ཀྱི་ཡོན་ཏན་ལ་མ་
བལ་བས། སློབ་གཉེར་བའི་ཁྲོད་ནས་འབྱར་དུ་འཕྱོམ་པའི་སློ་གོས་ཀྱི་སྤྱང་བ་རྒྱས།
མཁས་པ་རྒན་རབས་པ་ཆོ་ལས་བསྟགས་བརྗོད་ཀྱང་མི་ཉུང་བ་ཐོབ། ཐོས་པ་ཉུང་
བ་དང་འགན་སེམས་ཅན་ཉུང་ཤས་ཀྱིས་སློག་དུང་ན་སྤྱོད་ཀྱང་འདྲ་མིན་བྱས་འདུག་
ལ། ས་ཐག་རིང་བ་དང་བྱིས་ཀྱི་འཁོས་ཀ་ཞན་པ། རྩམ་རིག་བཟླ་བ། སྤྱོད་པ་གྲོང་
བ་བཅས་ལ་བལྟས་ན་དེ་སློན་སྡེ་ཆོ་སྐམ་པོ་སྤྱང་དུ་བཞུགས་སྐབས་དང་འདྲ་སེ་
བྱུང་འདུག

སྤྱི་ལོ་༡༩༤༥ ལོར་ཀུན་སུ་ཞིང་ཆེན་ནང་བསྐྱུན་སློབ་བྱ་ཆེན་མོར་ཞུགས་
རྒྱའི་གོ་སྐབས་ཐོབ། མཐོ་སློབ་དེའི་ནང་མི་ལོ་ཕྱི་ལོ་པོ་བཞི་དང་ལྗེ་ངོ་བརྒྱད་ཀྱི་རིང་
ལ་རྒྱ་བོད་ཀྱི་ཡིག་རིགས་དང་། སུམ་རྟགས་དག་གསུམ། དབུ་ཆོད་ཕར་གསུམ།

སྒྲུབ་མཛོན་སྒྲིབ་གསུམ། རྒྱལ་རབས་དང་ཆོས་འབྱུང་། དེབ་ཐེར་དང་ལོ་རྒྱུས་ཀྱིས་
མཛོན་པའི་རིག་པའི་གནས་དུ་མར་བཙོན་པ་རྒྱ་པོའི་རྒྱན་བཞིན་བསྐྱངས་ནས་
བསྐྱབས། དེའི་ཞོར་ལ་《ཚུ་ཤིང་བསྐྱན་བཅོས་ཀྱི་འགྲེལ་བ་》བཅུ་མས། 《ཚུ་ཤིང་
བསྐྱན་བཅོས་ཀྱི་འགྲེལ་བ་》ནི་པོད་སྡེ་དང་སྐད་བསྐྱན་དུས་དེབ་ཐོག་བཀོད་པར་
པོད་ཕྱི་ནང་གི་སློག་པ་པོ་མང་པོས་གདེང་འཛིན་ཆེན་པོ་གནང་འདུག

སྤྱི་ལོ་༡༩༩༠ ལོར་པཌ་ཆེན་ཆོས་ཀྱི་རྒྱལ་མཛོན་གྱིས་གསར་འདུགས་གནང་
བའི་པེ་ཅིན་པོད་བརྒྱད་མཐོ་རིམ་ནང་བསྐྱན་སློབ་སྦྱིང་དུ་འདུལ་ཞུགས་གནང་རྒྱུའི་
གོ་སྐབས་ཐོབ། སློབ་སྦྱིང་དེར་ལོ་ངོ་གཉིས་ཀྱི་རིང་ལ་ས་དགེ་རྒྱུད་གསུམ་དང་། ཀ་
འབྲུག་པོན་གསུམ་གྱི་ཆོས་འབྱུང་དང་ལྷ་གྲུབ། གཞན་ཡང་ཅིས་དཀར་ནས་དང་
རྒྱ་ཡིག་སོགས་ལའང་སྤྱི་འགྲོས་ལྟར་བསྐྱབ་པའི་ཞོར་དུ་《སྐྱན་ངག་མཛོ་བྱུང་དགུས་
པའི་འདུམ་ཟེར་》སོགས་བཅུ་མས། 《སྐྱན་འགྲེལ་མཛོ་བྱུང་དགུས་པའི་འདུམ་ཟེར་
》ལ་བསེ་ཆངས་སློབ་བཟང་དཔལ་ལྷན་གྱིས་བསྐྱབས་བརྗོད་རྒྱ་ཆེར་གནང་འདུག
ད་དུང་སྐྱན་ཚུམ་ཐོར་བུ་མང་པོ་གྲིས་པར་སློག་པ་པོ་མང་པོའི་དགའ་བསུ་རྒྱ་ཆེར་
ཐོབ། གཞིས་ལུས་པོད་ཀྱི་གཞོན་སྤྱོད་ཚུམ་པ་པོའི་སྤྱོད་ནས་ཚུ་ཤིང་རི་བྲག་གི་ཆོག་
ལོའི་འདྲ་འབག་ཙམ་མིན་པ། ནང་ཆོས་རིག་པའི་ཞུག་ཅི་བསྐྱོས་པའི་སྐྱན་ངག་སྤྱོད་
བཅེས་སུ་འདུང་བ་ཉག་གཅིག་དེ་ཡིན་ཞེས་བརྗོད་ན་མི་ཆོག་པ་གང་ཡང་མེད།
སྐབས་དེ་དུས་ནས་མཁས་པའི་མཛོན་སྐྱོན་གྱི་ལྷ་གྲུ་འབྲས་མགོ་རྒྱགས། སྤང་ཆར་
དང་སྤྱོད་ཐོར་སོགས་སུ་བཀོད་པའི་སྐྱན་ངག་ཚུམ་བཀོད་པ་ནམས་ལ་སློག་པ་པོ་མང་
པོའི་དགའ་བསུ་ཐོབ་པར་མ་ཟད་སྐྱན་ཚུམ་ཁ་ཤས་ལ་ཆེས་མཐོའི་བྱ་དགའ་ཡང་
ཐོབ་འདུག

སྤྱི་ལོ་༡༩༩༡ ལོ་འདུག་དུ་རྒྱ་གར་དུ་བཙན་བྱོལ་ལ་འབྱོར་ནས། ལགོང་
ས་མཛོག་ལ་མཇལ་བཅར་གྱི་སྐལ་བཟང་ཐོབ། ཅན་དན་དང་ལྷང་མའི་རིན་ཐང་
མཉམ་པ། རིག་གཞུང་དམངས་གཙོའི་ཐོབ་ཐང་དར་བའི་ཁོར་ཡུག་འདིར་ཡུལ་
གོམས་གཤིས་ལུགས་དང་། རྒྱ་ཡིག་ངོ་ཤེས་གང་ཡང་མེད་པའི་ཐོག་སྤང་ཐག་
དང་ལྷག་སྤོའི་རྒྱུད་ལམ་མེད་པས། གསེར་སྤང་སྤོའི་ལྷག་གིས་མི་ཁྲུག་པའི་པོད་

རིག་པའི་མཁུན་ཡོན་གྱི་གཅིས་ནོར་དེས་བྱས་འབྱོར་བོད་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་ལ་བསྐྱེལ་
 བསྐྱབ་ཆུ་ལྟོགས། ཐ་ན་ཉིན་རེའི་འཆོ་བའི་ཟས་གོས་གནས་མལ་ཡང་ཐག་གཅོད་
 མི་རྒྱས་པའི་དཀའ་ངལ་འདྲ་མིན་རང་དབང་མེད་པར་མགོ་ཐོག་དུ་ལྷུངས། ཁོང་
 དང་པ་ཡུལ་གཅིག་པ་ཨ་ལགས་ཚུ་ཡས་རིན་པོ་ཆེ་བསྟན་འཛིན་དཔལ་འབར་གྱིས་
 ཁོང་གི་མཁུན་ཡོན་གྱི་དང་། ལྷག་དོན་སྟན་ངག་ཚུ་མ་རིག་གི་མཁུན་རྒྱ་དང་མཚན་
 སྟན་པ་ཡུལ་ནས་མཁུན་པའི་ཐོག་ས་མཐར་མེད་གེ་ཐང་ལ་བབས་པའི་སྒྲིག་ར་ལ་
 གཟིགས་ནས་ཐུགས་གྱིས་མ་བཟོད་པར། ཟས་གོས་གནས་མལ་གང་ཐད་ནས་
 རོགས་སྒྲིང་གང་རྒྱས་གནང་བའི་འོག་དུས་ཡུན་གང་འཆོམ་ཞིག་ལ་སྔོན་དགོས་བྱུང་།
 སྐབས་དེའི་ཚུ་མ་སྒྲིག་འགན་འཛིན་རི་ཁ་སློབ་བཟང་བསྟན་འཛིན་གྱིས། ཁོང་གི་མཁུན་
 ཡོན་ལ་རྟོག་ཞིབ་རིམ་པར་བྱས་པས། ཀོ་བུ་བས་ནང་གི་གྲི་བཟང་དང་། ཅག་རྩལ་
 གསེབ་གྱི་བྱ་བཟང་རོ་ཐག་ཆོད་དེ། ཁོང་ལ་ཤེས་ལྷན་གྱི་བྱ་ལས་ཞིག་གནང་འཆར་
 བྱས་ཀྱང་། སྐབས་མ་ལེགས་པར་ཁོ་པ་ཨ་རིར་ཕེབས་ནས་སློབ་དུ་སྒྲིག་ཤིགས་
 པ་དང་། ལས་འཕྲོའི་འཆར་འགོད་སྒོར་སྐབས་དེའི་འགན་ཚབ་ལ་མངགས་བཅོལ་
 བྱས་འདུག་ཀྱང་། གསེར་ཐག་གོན་པའི་འདོགས་བྱིའི་འཁྲིས་སུ་མེད་གཏེ་དུས་མོ་
 ས་ལ་བཅུགས་པའི་དོན་འབྲས་སོན་ཐབས་མ་བྱུང་།

སྤྱི་ལོ་༡༩༩༩ ལོར་རྩ་ས་སྤན་ཅིས་ཁང་གི་རིག་གནས་དགེ་ཆན་གྱི་ལས་ཀ་
 ཐོབ་པ་དང་། ཁོང་གི་དགོངས་པའི་སྒྲིང་དུ་འབྱེལ་བའི་རྒྱ་མཚོ་ལས་རྒྱ་ཐིགས་འགའ་
 རི་ཁ་ནས་གཤོ་སའི་གོ་སྐབས་ཆེད། ད་དུང་དོན་གཉེར་ཅན་མི་ཉུང་བ་ཞིག་ལ་ཟུར་
 དུའང་བོད་ཀྱི་ཐ་སྟད་རིགས་གནས་སྒོར་གྱི་སློབ་ཁྲིད་གནང་བས། བོད་ཀྱི་རིག་
 གཞུང་ཉམས་པ་སོར་རྒྱུད་དང་མི་ཉམས་གོང་འཕེལ་གྱི་ཁ་གཡང་གང་སར་སློག་པའི་
 ཁོར་ཡུག་རྒྱུད་རྒྱུད་འདིར། ཆོས་རིག་རྩ་གདོར་གདོང་སའི་ཐུན་ཁྲོད་ནས་འཆར་
 བའི་མི་ལྟོམ་ཞིག་གི་ཡིག་ངག་གཉིས་ཐོག་ནས་རིག་པའི་འོད་ཐིག་ལྷུ་མ་མེར་འཕྲོ་བར་
 ལ་མགོ་འཕྲོམ་ཞིང་། འགའ་ཞིག་ལ་མཚན་མི་སྒྲིམ་ཀ་མེད་དུ་གྱུར། སྤྱི་ལོ་༡༩༩༩ ལོར་
 བོ་རྩི་ལ་རྩིར་(New Zealand)ལོ་གཅིག་རིང་སློབ་སྦྱོང་ལ་ཕེབས་རྒྱུའི་གོ་སྐབས་རག་མི་
 གཞན་གྱི་སློབ་འབྲས་ལས་བལྟ་བུ་མས་ཤེས་ཆད་ཡག་པ་བྱུང་བས། གསར་འབྱོར་

ཆོ་འཆོ་བ་སྐྱོ་བ་ལས་རིག་པ་སྐྱོ་བོ་མིན་པའི་ར་སྤོད་བྱས། ཟ࿳་ལོ་༡༩༩༥ ལོར་ཁོང་སྐབས་བརྩ་གཅིག་པའི་བོད་མི་མང་སྤྱི་འཐུས་འདེམས་འཐོན་བྱུང་། འགའ་རེས་མདོ་སྨད་ཆོལ་ཁ་ལ་མི་རྒྱུགས་པ་རེད་ཟེར། ལ་ལས་དོར་གཙང་འཇིགས་མེད་ཀྱིས་བཅན་བྱོལ་ནང་བྱས་རྗེས་ག་རེ་བཞག་ཡོད་པ་རེད་ཟེར། གང་ལྟར་ཡང་མདོ་སྨད་མི་མང་གི་སྤོད་ནས་དོར་གཙང་འཇིགས་མེད་ཀྱི་རིན་ཐང་ཤེས་མཁན་མི་ཉུང་བ་ཞིག་བྱུང་ཡོད་པའི་ར་འཕྲོད་གསལ་པོར་བྱས།

ཟ࿳་ལོ་༡༩༩༦ ལོར་ལུགས་གཞིས་གཟིགས་པའི་སྤྱན་དཀར་མཆོག་དུ་ཡངས་པ་བཀའ་སློན་ཁྲི་བྱར་སྐལ་བཟང་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་གདན་ཞུས་ལྟར། འོར་སྤིང་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་གཅིས་སྐྱོང་ཁང་གི་སྤྱི་བྱེད་ཚོམ་སྤྱི་འགན་འཛིན་གནང་། རིག་གཞུང་གི་ཉེ་གནས་དེ་གསར་འཛུགས་ཀྱིས་དབྱེད་ཚོམ་《འོར་མཛོད་》དང་། སྤྱི་ཚོམ་《འོར་འོད་》། རྒྱུན་ཤེས་《འོར་ལྗེ་》། ད་དུང་《གངས་ཅན་ཤེས་རིགས་བང་མཛོད་》བཅས་གསར་བཏོད་ཀྱི་ལས་འགན་བཞེས་ཏེ། དུས་དེབ་དང་ཆགས་ཤོག་དེ་དག་གི་ཐོག་སྐྱུ་ཅལ་དང་ཆོར་བ་བརྒྱུ་བའི་ཚོམ་ཡིག་འབྲེལ་མིན་སྤྱི་མཐུན་སྤེལ་བས། རྒྱ་ཆེར་སྤྱི་པ་པོ་ཆོས་དུས་དེབ་དང་ཆགས་ཤོག་གཞན་དག་ལས་དམིགས་བསལ་ཀྱིས་དོ་སྣང་དང་སྒྲིབ་ཀྱིས། ཏཱ་ཐོབ་བརྒྱུ་བ་ནས་སྤྱི་མཁན་དང་འབྲི་མཁན་ཤིན་ཏུ་མང་པོ་བྱུང་། འོར་སྤིང་དུ་བཞུགས་རིང་དུས་དེབ་དང་ཆགས་ཤོག་དེ་ཆོ་སྤྱན་མ་གཤམས་པའི་འགྲིམས་སྒྲིཆེས་ཆེར་འཕེལ་བར་མ་ཟད། དུས་དེབ་དང་ཆགས་པར་གང་ཞིག་འཐོན་ནའང་དེའི་ནང་དོར་གཙང་འཇིགས་མེད་གི་ཚོམ་ཡིག་འདུག་མིན་ལྟ་རྒྱུའི་གོམས་སྒོལ་ཞིག་ཀྱང་རང་བཞིན་གྱིས་ཕྱོགས་གང་སར་འཇགས་པ་བྱུང་།

ཕན་གྱིས་དོར་གཙང་འཇིགས་མེད་ཀྱི་ཚོམ་ཡིག་མཐོང་བ་ཐེངས་དང་པོ་དེ། རྒྱ་ཚོམ་ཕྱོགས་སྤྱི་པ་དབ་ནག་རིལ་བཞེ་བོ་དེ་ཡིན། ཟ࿳་ལོ་༡༩༩༦ ལོ་མཇུག་ལྷོ་ཕྱོགས་མོན་ལྷོ་དུས་དབང་གནང་ཞེས་སྐབས། ཁྲོམ་ས་ནས་དེབ་འདི་ཆོ་མཐོང་བྱུང་། སྐབས་དེར་དེབ་ཞོ་བྱེད་ཀྱི་དབྱེད་སྐར་མ་གཅིག་ཀྱང་མེད་པས། ཡར་འགྲོ་མར་འགྲོ་སྐབས་ཞར་དང་ཞོར་ལ་སྤྱི་པ་གིན་བྱས་པས་གང་འཆམས་ཤིག་སྤྱི་པ་རྒྱ་རྒྱ་རྒྱ་

སོང་། ཚུམ་ཡིག་ཁ་ཤས་བཟུགས་པས་ཚུམ་ཚོས་མ་ཟད་ཚུམ་པ་པོ་ཡང་ངང་གིས་
 མཇལ་འདོད་བྱང་། ཟ࿳་ལོ་༡༩༧༥ ལོར་ཨ་ཁྱེས་མ་ཆེན་གྱིས་གོ་སྐྱིད་འགོན་འབོད་
 བཞིན་བོད་རྒྱལ་ཡོངས་ཚུམ་པ་པོའི་ཆོག་ཆེན་ཐོག་བཅར་རྒྱུའི་བགོ་སྐབས་རྒྱ
 སྐབས་དེར་སྟོན་ཚུམ་ཁང་དུ་སོང་སྟེ་སྟོན་པ་ཞིག་གི་ལག་ནས་དེབ་ནག་རིལ་བཞི་
 པོ་དེ་དག་ཉོས་པ་ཡིན། ཟ࿳་ལོ་༡༩༧༦ ཡན་མན་ཞིག་ལ་རྟོར་གཙང་འཇིགས་མེད་
 བོད་ཀྱི་གདམ་བྱ་བཞིའི་ཟབ་སྦྱང་བཞོ་སྤེང་གནང་མཁན་འབྲས་སྤངས་ཚོམས་ཆེན་
 དུ་སྐབས་སོང་བ་དེ་ནི། ངས་རྟོར་གཙང་འཇིགས་མེད་མཇལ་བ་ཐེངས་དང་པོ་
 དེ་ཡིན། ཁོང་གི་སྟན་ཚུམ་ཁག་མང་པོ་ཞིག་བཟུགས་པའི་བག་ཆགས་ཀྱི་ཐོག་རལ་
 པ་རྒྱབ་དུ་འབྱངས་པ་དང་། ཐག་མག་ཡང་ཡང་འཐེན་པ། གཏམ་བཤད་ཀྱི་སྟོན་བས་
 པ་མཐོ་བའི་སྒྲ་དངོས་མཇལ་བའི་རྣམ་འགྱུར་གང་ས་ནས་བལྟས་ན། རེབ་གོང་དགེ་
 འདུན་ཆོས་འཕེལ་ཡང་འདི་འདྲ་ཞིག་ཡོད་སྟེ་སྟོན་པ་ངང་གིས་ཤར། ཟ࿳་ལོ་༡༩༧༩
 ལོར་རྟོ་སའི་འགོག་པའི་གོས་ཐུང་འདྲ་བའི་ཁྲོམ་གཤམ་དུ་དེབ་ཆོང་ཁང་ཞིག་ནས་
 སྤེང་མོལ་འགའ་ཞིག་བྱས་པས་ཁོང་གཞི་ནས་ངོ་ཤེས་བྱུང་། འདི་ནི་རྟོར་གཙང་
 འཇིགས་མེད་དང་དངོས་སུ་ཐུག་འཕྲད་ཀྱིས་སྤེང་མོལ་བྱས་པ་ཐེངས་དང་པོ་དེ་
 ཡིན། དེ་ནས་བཟུང་རིག་པའི་གོགས་པོའི་འབྲེལ་མཆོམས་མ་ཆད་པར་ཚུམ་དེབ་
 དུ་མ་ཕན་ཚུན་ལེགས་སྐྱེས་སུ་འབྱུང་རེས་ཞུས། བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་དང་འབྲེལ་བའི་
 བཞོ་སྤེང་དང་ཆོག་ཆེན་འདུ་དུ་མའི་ནང་མཇལ་འཇོམས་ཀྱིས་སྐབས་འགའ་མཐུན་
 ཞིང་། ལན་འགར་ཚོད་པ་སོགས་ཀྱིས་ཤིན་དུ་སེམས་ཐག་ཉེ་བའི་གོགས་པོ་ཆགས།
 ཁོང་གི་བཅུམས་ཆོས་ཐད། གཙན་བྱོལ་དུ་དཔེ་སྟོན་དང་འགྲེམས་སྤེལ་
 བྱས་པ་ཐེངས་དང་པོ་ནི་སྟན་ཚུམ་དེབ་རྒྱུང་བཞི་པོ་དེ་རེད། སྟན་ཚུམ་དེ་དག་གི་
 རྒྱ་ཆལ་དང་ཉམས་འགྱུར་སྤུལ་དུ་བྱུང་ཞིང་། དགའ་སྤྱོད་ཁོ་ཆགས་ཀྱི་ཆོར་བའི་འགྱུར་
 འགོས་འབྱུར་དུ་འཐོན་པ་སོགས་ཀྱིས། དང་པོ་བཤད་ན་བཙན་བྱོལ་ཁོད་སྟན་ཚུམ་
 འདི་ལས་ཆོད་མཐོ་བཞིག་ད་ཕན་བྱུང་མི་འདུག་ལ། ཕྱི་ཆད་ཀྱང་འབྱུང་བ་དཀོན་
 པ་ཞིག་རེད་སྟེ། སྟན་ཚུམ་འདི་བོད་ནང་དུ་འང་འགྲེམས་སྤྱོད་ཆོས་ཆེན་འཕེལ་ཏེ།
 རྟོར་གཙང་འཇིགས་མེད་གི་དེབ་ནག་རིལ་ཞེས་གྲགས་པ་ཆེ་ཆུལ་ཐོས་བྱུང་ལ། བོད་

ཕྱི་ནང་གཞིས་ཀར་སྟན་ཚུལ་ཕྱོགས་སྒྲིག་གི་དེབ་དཔེ་སྟན་བཟོ་རྒྱུ་ལྷགས་སྒྲིག་ཡང་
འདི་ནས་མགོ་འདྲེགས་བྱས་པ་ཞིག་རེད། འདི་དག་ལ་དཔེ་བཞུགས་ནས་དེང་སང་
བོད་ཕྱི་ནང་གཞིས་ཀར་རིམ་ཐང་ཡོད་མེད་ལ་མ་ལྟོས་པའི་སྟན་ཚུལ་དེབ་ཐེང་འདྲ་
མེན་ཤིན་དུ་མང་པོ་ཞིག་བཏོན་དང་འདོན་བཞིན་པ་རེད། དེ་རྗེས་《གདོན་འཕྲུལ་
ལྟ་བུའི་གཟི་ཁ་》ཞེས་པའི་སྟན་ཚུལ་བཏོན་པའི་ཚུལ་གཤིས་ཐད། གནའ་རབས་
མཁས་པའི་སྒྲིག་རྒྱུ་མ་བཟུགས་པའི་ཐོག་ནས། དེང་རབས་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་སློབ་
འདོན་སྤངས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་འབྱུང་དུ་ཐོན་པ་དང་། སྟན་ངག་འགའ་ཞིག་ནི་དགོ་
འདུན་ཆོས་འཕེལ་གྱི་སྒྲིག་ཉམས་དང་འདྲེས་པའི་ཁྱད་ཆོས་ཀྱང་རང་བཞིན་གྱིས་
འབྱུང་དུ་ཐོན་འདུག གོ་གསལ་ལྟར་ན་བོད་ནང་དུ་དོར་གཙང་འདིགས་མེད་གི་
ཚུལ་སྒྲིལ་ཞེས་སྟན་ངག་ཚུལ་སྒྲིལ་གསར་པ་ཞིག་གི་རིག་པའི་གཞུང་ལྷགས་ཀྱང་
ཆགས་པ་རེད་ཟེར།

ཁོང་གི་ཚུལ་ཆོས་《དང་བདེན་གྱིས་བསྐྱེད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་མོ་བ་》ནི། མདོ་སྨད་
པ་དགོ་འདུན་ཆོས་འཕེལ་གྱི་མེ་ཆེ་རྒྱུད་རིམ་ལ་དཔྱོད་པའི་ཆེད་ཚུལ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་།
ཚུལ་ཡིག་དེ་ཉིད་བཅན་བྱོལ་དུ་མ་ཟད་ལོ་ཤས་སྟོན་ནས་བོད་ནང་དུ་འང་སྒྲིག་ནས་
པར་སྒྲིག་བརྒྱབ་སྟེ་འཛོམ་འགྲེམ་བྱེད་བཞིན་ཡོད་འདུག བཅུམས་ཆོས་དེ་ཉིད་
མདོ་དབུས་སྒྲོར་གསུམ་གྱི་གཞོན་སྟེས་མང་པོ་ཞིག་གིས་དོ་སྣང་ཆེན་པོ་གནང་གིན་
ཡོད་པར་མ་ཟད། དེང་སང་ནི་བོད་ནང་མཆོད་མེ་བྲ་རྒྱ་ཐོག་དུ་འང་འགོད་སྟེལ་
བྱས་པར་དཔྱོད་བརྗོད་ཀྱང་མང་པོ་བྱིས་འདུག

ཁོང་གི་ཚུལ་ཆོས་《ཁྲག་ཐིགས་ལས་སྐྱེས་པའི་ལྷང་སྐྱེགས་》ནི། བཅན་
བྱོལ་ནང་བོད་ཀྱི་ཚུལ་རིག་གི་བྱང་རིམ་ལ་དཔྱོད་པའི་ཚུལ་དེབ་ཐེངས་དང་པོ་དེ་
ཡིན། དེའི་ནང་བོད་ཕྱི་ནང་གི་ཚུལ་རིག་བྱང་འཕེལ་གྱི་རྒྱུད་རིམ་ཐད། དུམ་མཆོམས་
གསུམ་དུ་བྱས་ནས་དབྱེ་ཞིབ་ནན་པོ་བྱས་འདུག དུམ་མཆོམས་གསུམ་གྱི་དབྱེ་ཞིབ་
འདི་ཡང་བོད་ཀྱི་ཚུལ་རིག་འཕེལ་རིམ་ལ་དཔྱོད་པའི་སྒྲིམ་གཞི་གསར་བཏོད་ཀྱི་རང་
བཞིན་ལྟར་པ་ཞིག་རེད་ཅེས་བརྗོད་ན་མི་འགྲིགས་པ་གང་ཡང་མེད། ད་དུང་ཁོང་
གི་བཅུམས་ཆོས་ཁོད་ནས། པ་བའི་གཡུལ་ས་དང་། ཞེ་སའི་ཁ་དམག་ཤམ་ལྟའི་

སྒྲིག་ཞེས། མ་ཐང་གི་ལྷ་ལོག་སོགས། དེ་སྟོན་དག་ཆོས་བཅོན་དུ་ལྷུང་བའི་ནག་
ཞེས་དང་འདྲ་བ་མང་པོ་ཞིག་བསགས་པའི་ལོ་རྒྱུས་དགོད་བྲོ་ལ་དུ་ཡང་བྲོ་བ་དང་།
དཔྱིད་འོས་ལ་བསམ་དགོས་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱང་སྤང་སྤང་མིན།

སྤྱི་ལོ་༡༠༠༥ ཏོར་གཙང་འཇིགས་མེད་ཨ་རི་ལ་ཕེབས། རྒྱལ་སྐྱུ་ཞི་བ་
ལྷའི་སྟོན་ལམ་ལས་ལོག་ནས། མཁས་པ་རྣམས་ནི་བཀྱར་བ་མེད་པ་དང་། བསོད་
སྟོམས་དག་ཀྱང་རྟེན་པ་མེད་པའི་བྱ་བུར་འདིར། སེང་ལྷགས་ལས་ར་ལྷགས་
འགྲིམས་སྟོ་ཆེ་བས་སྤྱགས་ཁག་མེད་མོད། དེ་ལྷ་ན་ཡང་ཁོང་རྒྱ་གར་ནས་ཨ་རིར་
ཕེབས་པ་ནི། རྟོར་བུ་མི་ལག་དུ་ཤོར་བ་རང་རེད་བསམས་ཤིང་། ཁོང་ལའང་རང་
བཞིན་གྱིས་རྒྱངས་རིང་དུ་སོང་། ཁ་སང་ཉིན་ཤས་སྟོན་ཁ་པར་ཞིག་སྟེབས་བྱུང་
བར་ཨ་ལན་བྱས་པས། ཁོང་ནི་ཏོར་གཙང་འཇིགས་མེད་རེད། རྟོར་སྒྲིང་དུ་ཁ་
བརྒྱུག་འཕྲད་ཞུ་བྱས་པ་ལྟར། ཁོང་དང་མཇལ་སྐབས། ལོ་ཁ་ཤས་ཀྱི་རིང་
ཁོང་གིས་《མདྲོ་སྤྲད་ལོ་རྒྱུས་ཆེན་མོ་》པོད་ཆེན་དུག་(བདུན་པ་ཆར་རྒྱ་རེད)ཅམ་
བཅམས་བྱུང་བ་དང་། བཅམས་ཆོས་དེ་དག་མགོ་ཡགོང་ས་མཆོག་གི་ལམ་སྟོན་
ནས་མཇུག་ཆོམ་བསྐྱུ་མ་བྱས་བར་གྱི་རྒྱུད་རིམ་རགས་བསྐྱུས་དང་འབྲེལ་ནས། ངའི་
རེ་བར་ཚོམ་ཡིག་འདྲི་ཆོ་རྟ་སའི་ཁུལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་སྒྲིབ་ཆོར་སྟུན་བཞུར་རེ་ཞུ་བྱའི་རེ་
བ་ཆེ་ཡང་ད་རེས་དུས་ཆོད་ཀྱིས་བྱུང་མ་སོང་། ཡིན་ནའང་ཁྱོད་ཀྱིས་དུས་ཆོད་གང་
ཡོད་ཅིག་གཏོང་ནས་ལྷ་རོགས་གསུངས་པ་བཞིན། པོ་ཏི་ཆེན་པོ་དུག་དུས་ཆོད་སྤང་
དུ་ཞིག་གི་ནང་དུ་བལྟ་བུ་ཐབས་བྲལ་ཡང་རགས་བསྐྱུས་ཤིག་བལྟས་པས། གཞི་
ནས་ཏོར་གཙང་འཇིགས་མེད་ཨ་རི་ལ་ཕེབས་པ་དང་། (B.A.)ཐོན་མཁན་བོད་པའི་
ཕོ་གསར་ཤེས་ཡོན་ཅན་ཆོ་ཨ་རིར་འགྲོ་བ་གཉིས་འདྲ་ས་མེད་པར། བདག་ཉིད་
ཆེན་པོ་གང་དུ་གཤེགས་ཀྱང་རུང་། །གཞན་དོན་སྒྲིབ་ལ་སྦྱོང་ལ་མེད་པ་དང་། མཁས་
པ་ཆེན་པོ་གང་དུ་ཕེབས་ན་ཡང་། །འཆད་ཚད་ཚོམ་པའི་མཇུག་པོ་དོར་བ་མེད་པ་
དེ་གཞི་ནས་ཤེས་བྱུང་། ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དེ་བ་ཐེར་ཆེན་པོ་འདི་དག་ལ་མཆོན་ན། བྱུང་
རིམ་གྱི་བང་འགྲིགས་པ། ས་བཅད་ཀྱི་འགྲོས་དམ་པ། རྒྱས་བཤད་ཀྱི་ཁོག་ཡངས་
པ། ཆོག་དོན་གྱི་འབྲེལ་ཆགས་པ། རྒྱབ་ལྗོངས་ཀྱི་ལུང་མང་བ། རྒྱ་མཚན་གྱི་རིགས་

པ་ཟབ་པ། དེ་སྟོན་མདོ་སྤྲད་དང་འབྲེལ་བའི་ལོ་རྒྱུས་དང་ནམ་ཐར་དུ་མའི་ནང་
 གི་འབྲུག་པ་ནམས་སྟེན་པ། གཤམ་པ་རྗེན་གཅེར་དུ་བྱུང་པ། བོད་སྤྱིའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་
 ག་མ་ཉམས་པ། བྱེ་བྲག་ས་ཁུལ་སོ་སོའི་བྱང་རིམ་གྱི་གྲུ་མ་ཆག་པ། གནའ་རབས་
 ཀྱི་ཁོག་མ་བསྐྱགས་པ། དུས་རབས་ཀྱི་འགྲོས་མ་འཆུགས་པ་བཅས་ཀྱི་བྱད་ལྡན་པ་
 མཐོང་ལ། གྲོག་པ་པོ་ལོ་རྒྱུས་ལ་ཆ་རྒྱས་ངེས་ཅན་རེ་ཡོད་མཁན་དང་། རྣམ་དཔྱད་
 ཀྱི་རྩལ་ཡང་མི་དམན་ཅི་མ་རེ་ཡོད་མཁན་ཞིག་ཡིན་ཕྱིན་ཆད། དེ་བཞེས་འདིས་
 དགའ་བ་མི་བསྐྱེད་པའི་རང་དབང་མེད་ངེས་ཡིན། ད་དུང་ཡང་ངས་ཉོར་གཙང་
 འདིགས་མེད་ལ་ལྷ་རྩུགས་དང་ཕུར་རྩུགས་ནན་པོའི་ལུགས་སུ་བྱས་ནས་ཞུ་གསོལ་
 འདེབས་རྒྱ། གང་དུ་ཐེབས་ཀྱང་རུང་། གང་དུ་བཞུགས་ཀྱང་རུང་། གང་ཞིག་
 མཛད་ཀྱང་རུང་། བོད་མི་རིགས་ཀྱི་སླ་སྟོན་དང་འབྲེལ་བའི་བོད་ཀྱི་རྩོམ་རིག་གི་
 བྱ་བཞག་ཐོག་རྒྱ་པོའི་རྒྱན་བཞིན་འབབ་རྒྱན་མི་ཆད་པ་དང་། ཉེ་ཟླའི་འོད་བཞིན་
 གཟེ་འོད་མི་ཉམས་པ་གནང་རྒྱའི་གསོལ་བ་ལན་བརྒྱར་འདེབས་དེ་རྒྱ་ཡིན།

མཐའ་དོན་རྩོམ་པ་པོ་ལ་སྟོང་ཐག་པ་ནས་ལེགས་གསོལ་དང་། བོད་རིགས་
 གཞོན་སྡེས་ཆོར་ཁ་མིག་ཡར་ལྷ་དང་། གོམ་པ་མདུན་སྟོན་གྱིས་མདོ་དབྱས་སྟོར་
 གསུམ་རང་རང་གི་སྟོན་བརྒྱད་ཆགས་རབས་དང་། དུལ་གོམས་གཞིས་ལུགས། ལྷེ་
 དཔོན་མི་རབས། དཔོན་སྟེ་སྟེ་རབས་གྱིས་མཆོན་པའི་དེ་བཞེས་ལོ་རྒྱུས་གང་རུས་
 གསར་རྩོམ་གནང་རྒྱའི་བྱ་གསོ་ཞུ་རྒྱ་ཡིན།

སྟེ་ཆ་སྐམ་པོ་གཤེགས་པའི་བུལ་ལམ་ནས།

ཉོར་གཙང་ས་མཐར་འབྱམས་པའི་རྒྱ་རྩེས་འགའ།

སྤྱི་དང་ན་བུན་འཐེབས་པའི་སྤྱི་ཀ་ནས།

མཚུབ་མོས་རྒྱང་བསྐྱོན་བྱས་པ་འདི་ཉིད་ཅིམ།

སྤྱི་ལོ་༡༠༠༧ ཟླ་༡ ཆོས་༡ (བཟང་པོ་བརྒྱ་འཛོམས་ཀྱི་)ཉིན་ལྷ་ས་གངས་
 རྒྱུད་རང་ཐག་དུ་བྱིས་པ་དགེ་ལེགས་འཕེལ།

མདོ་སྨད་ལོ་རྒྱུས་ཆེན་མོ་སྒྲེགས་བཅ་ གཉིས་པ།

མི་སྣ་དུས་ཀྱི་མགོན་པོ་གཤེགས་པ་ན། །
མེས་པོའི་བང་སོ་འཆོལ་བའི་གཞོན་ནུ་དག །
མི་ཚུང་སོར་མོས་བསྐྱུན་པའི་སྤིང་ག་འདིར། །
ངང་གིས་འདུ་བའི་མི་ལམ་བདག་གིས་མཐོང་། །

ལྷན་སྒྲེས་ཚར་བ་བཀག་པའི་བྱང་ཁོག་ན། །
དུག་ལྷའི་ཇག་པ་བསྐྱུང་བའི་རིག་བཟང་དག །
དོན་མེད་ངལ་བའི་སྤྲིང་ནད་སངས་བྱས་ཏེ། །
རིན་ཆེན་དབྱིག་གི་ཐང་མ་འདི་ལ་གཟིགས། །

དབང་དང་འབྱོར་བ་མཐུན་གྲོགས་གཉན་པོ་སོགས། །
ཁེར་རྒྱང་མི་ཡི་སྒོ་ཁར་མ་འཆོགས་ཀྱང་། །
ཐོས་བརྗོན་ནོར་གྱིས་གཏམས་པའི་བྱང་ཁོག་འདི། །
བཙན་པོ་སུས་ཀྱང་གཞོམ་དུ་མེད་པར་སྒྲུལ། །

རང་བྱིམ་རྫོན་མོར་རྒྱབ་གྱིས་ཕྱོགས་བྱས་ཏེ། །
མི་ལོ་བརྒྱ་དྲུག་ཟད་པའི་མཐའ་མ་ན། །
ལྷ་ཞལ་སྤྱོད་གང་ཡང་མ་ཟིན་པ། །
མི་ཆོ་ཁད་གྱིས་བཞུར་བའི་རྣམ་ཐར་ཡིན། །

